

Algemeen Ambtsbericht Sierra Leone
2008

Directie Personenverkeer, Migratie en Vreemdelingenzaken
Afdeling Asiel- en Migratiezaken

070 - 348 44 94

Januari 2009

	Inhoudsopgave	<i>Pagina</i>
1	Inleiding	3
2	Landeninformatie	4
2.1	Basisgegevens	4
2.1.1	Land, volk en taal	4
2.1.2	Geschiedenis	5
2.1.3	Staatsinrichting	9
2.2	Politieke ontwikkelingen	12
2.3	Veiligheidssituatie	15
3	Mensenrechten	23
3.1	Juridische context	23
3.1.1	Internationale verdragen en protocollen	23
3.1.2	Nationale wetgeving	24
3.2	Toezicht	27
3.3	Naleving en schendingen	28
3.3.1	Vrijheid van meningsuiting	29
3.3.2	Vrijheid van vereniging en vergadering	31
3.3.3	Vrijheid van godsdienst	32
3.3.4	Bewegingsvrijheid	32
3.3.5	Rechtsgang	35
3.3.6	Arrestaties en detenties	39
3.3.7	Mishandeling en foltering	40
3.3.8	Verdwijningen	41
3.3.9	Moorden en buitengerechtelijke executies	41
3.3.10	Doodstraf	41
3.3.11	Mensenhandel	42
3.4	Specifieke groepen	44
3.4.1	Vrouwen	44
3.4.2	Female Genital Mutilation (FGM)	48
3.4.3	Minderjarigen	51
3.4.4	Homoseksuelen	54
3.4.5	Etnische groepen	55
3.4.6	Geheime genootschappen	55
3.4.7	Dienstplichtigen (dienstplichtweigeraars en desertie)	58
4	Migratie	58
4.1	Migratiestromen	58
4.2	Activiteiten van internationale organisaties	59
4.3	Terugkeer	60
5	Bijlagen	61
5.1	Literatuurlijst	61
5.2	Kaarten van Sierra Leone	65

1 Inleiding

In dit algemeen ambtsbericht wordt de situatie in Sierra Leone beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielverzoeken van personen die afkomstig zijn uit dat land en voor besluitvorming over de terugkeer van afgewezen asielzoekers uit Sierra Leone. Dit ambtsbericht is een actualisering van eerdere ambtsberichten over de situatie in Sierra Leone (laatstelijk november 2007). Het algemeen ambtsbericht beslaat de periode van oktober 2007 t/m december 2008.

Dit ambtsbericht is gebaseerd op informatie van openbare en vertrouwelijke bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, (niet-)gouvernementele organisaties, vakliteratuur en berichtgeving in de media. Een overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst. Bovendien liggen bevindingen ter plaatse en vertrouwelijke rapportages van de Nederlandse vertegenwoordiging in Dakar (Senegal), waaronder Sierra Leone ressorteert, aan dit algemeen ambtsbericht ten grondslag.

In het algemeen ambtsbericht wordt veelvuldig verwezen naar geraadpleegde openbare bronnen. Daar waar openbare bronnen zijn vermeld, wordt de tekst in veel gevallen ook ondersteund door informatie die op vertrouwelijke basis is ingewonnen.

In hoofdstuk twee wordt ingegaan op recente ontwikkelingen op politiek, veiligheids- en sociaal-economisch gebied. Deze beschrijving wordt voorafgegaan door een beknopt overzicht van de recente geschiedenis van Sierra Leone. Ook is een korte passage over de geografie en de bevolking van Sierra Leone opgenomen.

In hoofdstuk drie wordt de mensenrechtensituatie in Sierra Leone geschetst. Na een beschrijving van wettelijke garanties en internationale verdragen, waarbij Sierra Leone partij is, komen de mogelijkheden van toezicht op naleving van de mensenrechten aan de orde. Daarna volgt de beschrijving van de naleving dan wel schending van enkele klassieke mensenrechten. Ten slotte wordt de positie van specifieke groepen belicht.

In hoofdstuk vier komen migratie en opvang van ontheemden en activiteiten van internationale organisaties aan de orde.

2 Landeninformatie

2.1 Basisgegevens

2.1.1 Land, volk en taal

Land

De Republiek Sierra Leone ligt aan de westkust van Afrika en heeft een totale oppervlakte van 71.740 km². Het land grenst in het noordwesten, het noorden en het noordoosten aan Guinee, in het zuidoosten aan Liberia en in het zuidwesten aan de Atlantische Oceaan. Het land heeft een tropisch en vochtig klimaat.¹

Sierra Leone is verdeeld in drie provincies (Noord, Oost en Zuid) en één *area* (*Western Area*: het schiereiland Freetown en een aantal eilanden). De provincies en de *Western Area* zijn onderverdeeld in totaal veertien districten.² Naast de nationale hoofdstad Freetown zijn de belangrijkste steden Bo (hoofdstad van de zuidelijke provincie), Kenema (hoofdstad van de oostelijke provincie) en Makeni (hoofdstad van de noordelijke provincie).³

Volk

Sierra Leone telt ruim 6 miljoen inwoners, waarvan bijna 45% onder de 15 jaar is. De levensverwachting bij de geboorte is slechts 40 jaar.

Sierra Leone kent verschillende bevolkingsgroepen, waarvan de Temne in het noorden en de Mende in het zuiden met elk 30% de grootste zijn. De Limba (10% van de bevolking) wonen voornamelijk in het noorden van het land. Tussen de 2 en 10% van de bevolking is Krio (of Kreools). De Krio stammen af van de bevrijde slaven, die in de negentiende eeuw zijn teruggekeerd uit de Verenigde Staten, Londen, Jamaica, de Engelse Antillen en West- en Centraal-Afrika. Zij behoren tot de bovenlaag van de bevolking en hebben een grote invloed op het sociaal-economisch leven. Het resterende percentage betreft andere etnische groepen (Bassa, Bom, Bullom, Fula, Gola, Kissi, Kono, Koranko, Krim, Kru, Loko, Madingo, Sherbro, Susu, Vai en Yalunka). De buitenlandse gemeenschap,

---

¹ Economic Intelligence Unit (EIU), *Sierra Leone: Country Profile 2008*, juni 2008; Central Intelligence Agency (CIA), *The World Factbook, Sierra Leone*, 24 juli 2008 en 6 november 2008.

² Zie voor een verdeling van de provincies en districten de kaarten in bijlage 2 (p. 70).

³ CIA, *The World Factbook, Sierra Leone*, 24 juli 2008 en 6 november 2008.

die merendeels in Freetown woonachtig is, bestaat voornamelijk uit Libanezen, Indiërs, Pakistani en Europeanen.⁴

Volgens de *Inter-Religious Council* (IRC) is ongeveer 60% van de bevolking moslim, 20 tot 30% christelijk en hangt 5 tot 10% van de bevolking animisme aan.⁵ Veel mensen belijden in de praktijk een mix van islam en animisme of christendom en animisme. Sierra Leone kent geen staatsgodsdienst. Historisch gezien wonen de moslims voornamelijk in het noorden van het land en de christenen in het zuiden, maar door jarenlange burgeroorlog (zie 3.1.2) loopt dit nu meer door elkaar heen.⁶

Taal

De officiële taal in Sierra Leone is Engels en wordt gebruikt in het onderwijs, door de overheid, de rechterlijke macht en in alle andere formele terreinen. Alle kranten verschijnen in het Engels. Daarnaast worden er circa vijftien lokale talen gesproken, waarvan het Krio (vnl. gesproken in de *Western Area*), Mende (in het zuiden en oosten van het land), Limba (in het noorden van het land) en Temne (ook in het noorden van het land) de belangrijkste zijn. De talen zijn nauw gerelateerd aan de bevolkingsgroepen die er wonen.

De voertaal in het dagelijks verkeer tussen mensen met een verschillende moedertaal is Krio, een mengtaal van Engels, Creools, Arabisch, Spaans en lokale talen. Het Krio is voor 10% van de bevolking de moedertaal, maar wordt (in meer of mindere mate) gesproken door 95% van de bevolking en fungeert eigenlijk als *lingua franca*. De beheersing van het Engels is vooral voorbehouden aan mensen die naar school zijn geweest en kunnen lezen en schrijven.⁷

2.1.2 Geschiedenis

In deze paragraaf wordt een beknopt overzicht gegeven van de recente geschiedenis van Sierra Leone. Voor een meer gedetailleerd overzicht wordt

---

⁴ US Department of State, *Background Note: Sierra Leone*, juni 2008 en oktober 2008; CIA, *The World Factbook, Sierra Leone*, 24 juli 2008 en 6 november 2008; www.daco-sl.org, *Sierra Leone Encyclopedia 2007*, bekeken op 5 september 2008.

⁵ US Department of State, *International Religious Freedom Report 2007*, 14 september 2007.

⁶ CIA, *The World Factbook, Sierra Leone*, 24 juli 2008 en 6 november 2008; US Department of State, *Background Note: Sierra Leone*, juni 2008 en oktober 2008; US Department of State, *International Religious Freedom Report 2007*, 14 september 2007.

⁷ www.etnologue.com 'Languages of Sierra Leone', 5 september 2008; CIA, *The World Factbook, Sierra Leone*, 6 november 2008; SOAS Research online, *Sierra Leone: Krio and the quest for nationale integration*, 31 augustus 2007, op www.eprints.soas.ac.uk/181/1/proof_Sierra_Leone.pdf.

verwezen naar eerder verschenen algemene ambtsberichten over Sierra Leone (laatstelijk november 2007).

Sinds de onafhankelijkheid in 1961 kende Sierra Leone veel economische problemen, politieke onrust en diverse staatsgrepen. De oorsprong van de conflicten lag vooral in de controle over de lucratieve diamantmijnen in met name het oosten van het land. De politieke verhoudingen werden vooral bepaald door onderlinge overeenkomsten over de verdeling van de natuurlijke rijkdommen tussen veelal corrupte politici, landeigenaren, buitenlandse diamanthandelaren en mijnopzichters, en niet zozeer door etnische rivaliteit. Onder de bevolking, die al lange tijd bij de verdeling van de rijkdommen werd buitengesloten, veroorzaakte dit op den duur grote wrevel, wat uiteindelijk culmineerde in een bloedige burgeroorlog, waarin het land van maart 1991 tot november 2000 verkeerde.⁸

Burgeroorlog

De burgeroorlog⁹ begon in 1991 met een inval vanuit Liberia van het *Revolutionary United Front (RUF)*¹⁰, een toen nog kleine groep radicale jongeren en diamantgravers, geleid door Foday Sankoh en gesteund door de toenmalig Liberiaanse president Charles Taylor. Doel van het RUF was de omverwerping van de regering van Joseph Saidu Momoh van het *All People's Congress (APC)*. Legerkapitein Valentine Strasser was het RUF voor; hij pleegde in 1992 uit onvrede tegen het langdurig uitblijven van soldij een staatsgreep en installeerde de *National Provisional Ruling Council (NPRC)*. Het RUF zette nu de strijd voort tegen het bewind Strasser. In 1995 hadden de rebellen het grootste deel van het land in handen - waaronder de diamantgebieden - en bevonden ze zich aan de rand van Freetown.¹¹

Ondanks de burgeroorlog vonden als gevolg van internationale druk begin 1996 toch presidents- en parlementsverkiezingen plaats, waarbij de *Sierra Leone's People Party (SLPP)* de overwinning behaalde en Ahmed Tejan Kabbah tot president werd gekozen. Het militaire bewind droeg nu officieel de macht over aan de nieuwe burgerregering. Dit duurde niet lang, want in mei 1997 pleegde een groep dissidente militairen uit het regeringsleger, geleid door majoor Johnny Paul Koroma, een nieuwe staatsgreep. Deze groep, die zich de *Armed Forces Revolutionary Council (AFRC)* noemde, nodigde de RUF uit om mee te regeren, zette de grondwet buiten werking en stelde een militair bewind in. De

---

⁸ EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2008*, juni 2008; US Department of State, *Background Note: Sierra Leone*, juni 2008 en oktober 2008.

⁹ Tijdens deze oorlog werden door alle partijen op grote schaal kinderen ingezet om te vechten en wrede daden te begaan.

¹⁰ Zie voor een meer gedetailleerd overzicht over het RUF het 'Sierra Leone / deelambtsbericht *Revolutionary United Front (RUF)*' van 16 maart 2004.

¹¹ EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2008*, juni 2008; US Department of State, *Background Note: Sierra Leone*, juni 2008 en oktober 2008.

internationale gemeenschap reageerde met het opleggen van sancties. Al spoedig bleek dat de RUF zich niet aan de afspraken hield en Koroma kon niet meer regeren. In de hoofdstad braken op grote schaal plunderingen uit. Met name de RUF-strijders begingen ernstige wandaden. De militaire interventiemacht ECOMOG (*Economic Community of West African States Ceasefire Monitoring Group*) greep in en wist na een bloedige strijd de hoofdstad Freetown op de RUF- en AFRC-strijders te heroveren, waarna Kabbah op 10 maart 1998 in het ambt van president werd hersteld. De aanvallen van RUF- en AFRC-strijders gingen in andere delen van het land gewoon door. Van maart tot december 1998 was sprake van een volledige oorlogssituatie in vooral de noordelijke helft van het land. Begin januari 1999 begonnen de rebellen met aanvallen op Freetown en namen de stad weer in, waarbij duizenden burgers werden gedood, verminkt en ontvoerd. Na een uiterst bloedige strijd wisten ECOMOG-troepen in februari 1999 de hoofdstad en het omliggend gebied te bevrijden.

Onder internationale druk kwam op 7 juli 1999 in Lomé (Togo) een vredesakkoord tussen de SLPP - de buiten spel gezette winnaar van de parlementsverkiezingen van 1996 - en het RUF en de AFRC tot stand. Hierbij werd afgesproken dat het RUF een aantal ministersposten zou krijgen in de te vormen regering van nationale eenheid en zich zou omvormen tot politieke partij. Toen medio oktober 1999 het vredesakkoord dreigde te stagneren vanwege het uitbreken van gevechten tussen het RUF en de AFRC, besloot de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties een internationale vredesmissie UNAMSIL (*United Nations Aid Mission in Sierra Leone*) te sturen. Het mandaat van UNAMSIL, dat afliep op 31 december 2005, bestond uit het ontwapenen, demobiliseren en re-integreren van ongeveer 45.000 ex-strijders en het beschermen van civiele VN-medewerkers die ondersteuning moesten bieden bij de voorbereiding van later te houden verkiezingen.

Na een moeilijke start, waarbij het RUF zich niet aan het vredesakkoord hield, werd op 10 november 2000 te Abuja (Nigeria) een nieuw staakt-het-vuren overeengekomen tussen de regering, het RUF en UNAMSIL. Het RUF toonde zich bereid als politieke partij deel te nemen aan de voor december 2001 geplande presidents- en parlementsverkiezingen. Het AFRC was al geen groep van betekenis meer. Op 18 januari 2002 verklaarde president Kabbah de burgeroorlog, die 120 duizend doden en tienduizenden verminkten als erfenis achterliet, officieel als beëindigd.¹²

¹²

EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2008*, juni 2008; US Department of State, *Background Note: Sierra Leone*, juni 2008 en oktober 2008; United Nations Integrated Office in Sierra Leone (UNIOSIL), *Brief background of UNIOSIL*, op www.uniosil.org, bekeken op 11 september 2008.

Periode 2002-2007

Na enkele malen te zijn uitgesteld, vonden de eerste vrije presidents- en parlementsverkiezingen na de burgeroorlog plaats op 14 mei 2002. De parlementsverkiezingen werden met grote meerderheid (70%) gewonnen door de SLPP en Kabbah werd met de presidentsverkiezingen herkozen als president en op 19 mei 2002 ingezworen voor een tweede termijn van vijf jaar. De politieke tak van het RUF (RUFPP) won geen enkele zetel in het parlement¹³.

Tijdens zijn regeringstermijn werkten Kabbah en zijn kabinet vooral aan het behoud en verstevigen van de vrede en de opbouw van politie en leger. Sinds het vertrek van UNAMSIL in december 2005¹⁴ deden zich geen geweldsincidenten meer voor die buitenlandse interventie vereisten. Verder werkte de regering aan het herstel van het overheidsapparaat en het justitieel apparaat.¹⁵ Ook maakte de regering een begin met decentralisatie van het overheidsgezag: op 22 mei 2004 vonden de eerste lokale verkiezingen in 35 jaar plaats. In 311 *wards*¹⁶ door het hele land heen werden lokale besturen (gemeenteraden) gekozen. De SLPP haalde 70% van de stemmen, het APC 22% en overige partijen kregen samen 8%.¹⁷

Toch bleef een groot deel van de problemen van voor de oorlog bestaan: armoede, corruptie, het ontbreken van transparantie bij de exploitatie van diamanten en een politieke elite die de macht onderling verdeelde. Vooral het uitblijven van sociaal-economische verbeteringen in het leven van de bevolking zoals werk, elektriciteit, goede gezondheidszorg en onderwijs zorgden voor veel onvrede.¹⁸

Mede door het uitblijven van concrete verbeteringen in het dagelijks leven van de bevolking werden de presidents- en parlementsverkiezingen van 11 augustus 2007 gewonnen door de oppositiepartij APC. In het parlement steeg het APC van 27 naar 59 zetels en werd daarmee de grootste partij. De regeringspartij SLPP zakte van 83 naar 43 zetels en de nieuwe, van de SLPP afgescheiden, *People's*

---

¹³ In juli 2007 sloten de overgebleven leden van het RUFPP zich aan bij het *All People's Congress*; AwarenessTimes, *As RUFPP merges with APC, Youth groups say 'Ernest Koroma is Salone's saviour'*, 9 juli 2007.

¹⁴ UNAMSIL werd opgevolgd door de *United Nations Integrated Office in Sierra Leone (UNIOSIL)*. Het belangrijkste doel van UNIOSIL is in samenwerking met de andere VN-instellingen bij te dragen aan consolidatie van de vrede en het versterken van de capaciteit van de overheid op diverse terreinen. Het mandaat van UNIOSIL liep af op 30 september 2008 en werd overgenomen door de *United Nations Integrated Peacebuilding Office (UNIPSIL)* (zie 2.3. Veiligheidssituatie).

¹⁵ International Crisis Group (ICG), *Sierra Leone, the election opportunity*, Africa Report No. 129, 12 juli 2007.

¹⁶ Een ward bestaat uit 16 tot 30 dorpen.

¹⁷ EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2008*, juni 2008; EIU, *Sierra Leone: Country Report*, september 2008 en december 2008; US Department of State, *Background Note: Sierra Leone*, juni 2008 en oktober 2008.

¹⁸ ICG, *Sierra Leone, the election opportunity*, Africa Report No. 129, 12 juli 2007.

Movement for Democratic Change (PMDC) kreeg 10 zetels. Ernest Bay Koroma werd de nieuwe president van Sierra Leone. Het was de eerste keer in de geschiedenis van Sierra Leone dat een oppositiepartij de verkiezingen won zonder dat er een constitutionele crisis en militaire interventie op volgde. Het stemgedrag van de kiezers was meer dan in 2002 terug te leiden naar etniciteit: het APC had vooral veel aanhang bij de Temne en Limba in het noorden en de SLPP bij de Mende in het zuiden. Ook waren er voorafgaande aan en na afloop van de verkiezingen vooral in het oosten en zuiden van het land gewelddadige confrontaties tussen aanhangers van de SLPP aan de ene kant en het APC en de PMDC aan de andere kant.¹⁹

De speerpunten voor zijn kabinet, die Koroma aan het begin van zijn aantreden lanceerde, zijn: verbetering van de infrastructuur, de elektriciteitsvoorziening en de drinkwater- en sanitaire voorzieningen, de ontwikkeling van de landbouw en het toerisme, de bevordering van het onderwijs, evenals de aanpak van de corruptie en de hoge jeugdwerkloosheid.²⁰

2.1.3 Staatsinrichting

Sierra Leone is een constitutionele presidentiële republiek. Het land maakt deel uit van het Britse Gemenebest. De grondwet dateert van 1 oktober 1991 en voorziet in een meerpartijensysteem en scheiding van de uitvoerende, wetgevende en rechterlijke macht. De grondwet is een aantal maal op onderdelen gewijzigd. De laatste wijziging vond plaats voor de verkiezingen van 2007. In plaats van een systeem van evenredige vertegenwoordiging, zoals tot 2002 werd gebruikt, is Sierra Leone overgestapt naar een systeem van kiesdistricten.²¹

Uitvoerende macht

De uitvoerende macht berust bij de president en zijn kabinet. Volgens de grondwet kan de president, die zowel regeringsleider, staatshoofd als opperbevelhebber van

---

¹⁹ United Nations Security Council (UNSC), *Fifth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, 4 december 2007 (S/2007/704); ICG, *Sierra Leone, A new era of reform?*, Africa Report No. 143, 31 juli 2008; CIA, *The World Factbook, Sierra Leone*, 24 juli 2008 en 6 november 2008; BBC News, *Country profile: Sierra Leone*, 18 juni 2008.

²⁰ Reuters, *New Sierra Leone leader faces pressure to deliver*, 18 september 2007; Reuters, *Beaches may wash away Sierra Leone's war image*, 10 oktober 2007; www.worldpress.org *Koroma's Sierra Leone: Rising to a Generation of National Challenges*, 10 oktober 2007; BBC News, *Sierra Leone 'riddled with corruption'*, 14 november 2007.

²¹ EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2008*, juni 2008; CIA, *The World Factbook, Sierra Leone*, 24 juli 2008 en 6 november 2008. Zie ook onder *Wetgevende macht*.

het leger is, tweemaal voor een periode van vijf jaar worden gekozen. De president benoemt een kabinet van ministers, dat door het parlement moet worden bekrachtigd.²²

Sierra Leone werkt aan de decentralisatie van de uitvoerende macht. Traditioneel gezien was het *chiefdom* het centrum van het lokale bestuur. Aan het hoofd stond een *paramount chief* (stamhoofd), die werd gekozen voor het leven. Boven de *chiefdoms* stond de centrale overheid. In het Lomé-vredesakkoord van 1999 werd decentralisatie van centrale overheid opgenomen als een van de afspraken. Het land werd verdeeld in veertien districten en in 2002 werden voor het eerst lokale verkiezingen gehouden, waarbij afgevaardigden werden gekozen voor de district *councils*, burgemeesters voor de steden, evenals leden van de gemeenteraden. In juli 2008 werden de tweede lokale verkiezingen gehouden (zie 2.2. Politieke ontwikkelingen).

Stap voor stap krijgen de lokale besturen meer verantwoordelijkheden, maar ook de traditionele *chiefdoms* spelen nog een zeer belangrijke rol. Dit geeft vaak verwarring over bevoegdheden. Zo is er onduidelijkheid over wie er de bevoegdheid heeft voor het innen van belastingen en mengen *Paramount Chiefs* zich vaak in zaken van lokale bestuurders.²³

Wetgevende macht

De wetgevende macht in Sierra Leone berust bij het éénkamer-parlement, bestaande uit 124 leden (112 gekozenen en 12 stamhoofden, *paramount chiefs*, als vertegenwoordigers van de districten in de provincies Noord, Oost en Zuid).²⁴ Het parlement, waarin meerdere politieke partijen zijn vertegenwoordigd, wordt door middel van algemene verkiezingen voor een termijn van vijf jaar gekozen. Het is leden van het parlement niet toegestaan tegelijkertijd zitting te nemen in de regering.²⁵

---

²² EIU, *Sierra Leone: Country Profile*, juni 2008; CIA, *The World Factbook, Sierra Leone*, 24 juli 2008 en 6 november 2008.

²³ ICG, *Sierra Leone: the election opportunity*, 12 juli 2007; US Department of State, *Background note: Sierra Leone*, juni 2008 en oktober 2008.

²⁴ Op 31 januari 2002 werd de herziene kieswet aangenomen, waarbij het aantal parlamentszetels werd uitgebreid van 80 naar 124. Tevens werd in de nieuwe kieswet vastgelegd dat het kiesstelsel zou worden omgevormd tot een gedeeltelijk kiesdistrictenstelsel (*constituency based*). Er werden voor de verkiezingen van 2007 in de 14 districten door de *National Electoral Commission (NEC)* 112 kiesdistricten gevormd.

²⁵ EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2008*, juni 2008; CIA, *The World Factbook, Sierra Leone*, 24 juli 2008 en 6 november 2008.

Rechterlijke macht

De grondwet voorziet in een onafhankelijke rechterlijke macht. Het formele rechtssysteem is gebaseerd op het Britse model (*English common law*) en is georganiseerd op vier niveaus:

- *Supreme Court* (Hoge Raad);
- *High Court of Justice* (Hooggerechtshof);
- *Courts of Appeal* (Hoven van beroep);
- *Magistrate Courts* (Hoven van Eerste Aanleg).²⁶

Aan het hoofd van de rechterlijke macht staat de *Chief Justice*. De president wijst deze aan en het parlement keurt de benoeming goed of af. Sierra Leone is ingedeeld in twaalf juridische districten.

Buiten deze formele structuur wordt er op lokaal niveau recht gesproken door gekozen leiders, die lokale rechtscolleges voorzitten en op basis van, veelal ongeschreven, traditioneel recht (*customary law*) recht spreken in civiele zaken. Deze lokale rechtscolleges, met lekenrechters, zijn vaak de enige juridische instellingen in landelijke gebieden (zie ook 3.3.5. Rechtsgang). *Magistrate courts* functioneren op papier wel in alle twaalf juridische districten, maar in de praktijk is dit nog niet het geval; de rechters zijn hier niet permanent gevestigd en zij hebben te weinig middelen om hun werk uit te voeren.²⁷

Het islamitische recht, dat onder het traditionele recht valt, is van toepassing op familierechtelijke aangelegenheden in de moslimgemeenschap van Sierra Leone. Het *English common law* prevaleert over het traditionele recht. In de praktijk is dit niet altijd het geval (zie 3.3.5 Rechtsgang).²⁸

Met het oog op de rechtsgang aangaande ernstige schendingen van mensenrechten, gepleegd tijdens de burgeroorlog, is in 2002 naast het reguliere rechtssysteem het Speciale Strafhof voor Sierra Leone (*Special Court for Sierra Leone, SCSL*) in werking gesteld (zie verder 3.3.5 Rechtsgang). Ook werd een Waarheids- en Verzoeningscommissie (*Truth and Reconciliation Commission, TRC*) actief, waar plegers van gewelddaden die niet in aanmerking kwamen voor het Speciale Strafhof, hun misdaden konden opbiechten en waar slachtoffers konden getuigen. De TRC heeft haar werkzaamheden afgerond in 2004 en heeft een eindrapportage

---

²⁶ EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2008*, juni 2008; CIA, *The World Factbook, Sierra Leone*, 24 juli 2008. en 6 november 2008.

²⁷ US Department of State, *Background note: Sierra Leone*, juni 2008 en oktober 2008; US Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices 2007, Sierra Leone*, 11 maart 2008.

²⁸ US Department of State, *Background note: Sierra Leone*, juni 2008 en oktober 2008; US Department of State, *Country reports on human rights practices 2007, Sierra Leone*, 11 maart 2008.

opgesteld met een groot aantal aanbevelingen.²⁹ Aan de uitvoering van de aanbevelingen wordt gewerkt, maar dit verloopt langzaam (zie ook 3.2 Toezicht).

2.2 Politieke ontwikkelingen

Agenda regering

De regering van Ernest Bay Koroma is sinds het aantreden in september 2007 begonnen met het implementeren van een ambitieuze agenda voor consolidatie van de vrede en herstel van de economie. De president heeft hiertoe zes prioritaire gebieden aangewezen, waar hij zich de komende jaren op wil richten:

- Energie- en watervoorzieningen;
- Weg-, lucht- en watertransport;
- Jeugdwerkloosheid;
- Landbouw, mijnbouw, visserij en toerisme;
- Sociale sector (onderwijs, gezondheidszorg en huisvesting);
- Capaciteitsontwikkeling in de publieke en private sector, in lokaal bestuur en op justitieterrein.³⁰

Met alle verantwoordelijke ministers heeft Koroma prestatiecontracten afgesloten. Periodiek zal worden gecontroleerd of de hierin opgenomen doelen zijn gehaald. Echter, door de zwakte van het overheidsapparaat (ongeveer 20% van de mensen doet al het werk), het gebrek aan middelen en het feit dat de zes prioriteitsgebieden eigenlijk de gehele overheid omvatten, zijn er tot en met november 2008 weinig concrete resultaten geboekt. Ook heeft de regering onevenredig veel tijd gestoken in ‘politieke zaken’, waaronder het benoemen van eigen mensen op hoge posities. Sporadische stroomvoorziening van huishoudens in Freetown is het enige tastbare resultaat.³¹

Koroma heeft de bevolking tijdens zijn verkiezingscampagne toegezegd dat hij de economie binnen drie jaar uit het slop zal trekken, maar voorlopig is hiervan nog geen sprake. De economische situatie in het land blijft zwak; de economische groei blijft achter bij de prognose en de voedsel- en energieprijzen zijn sterk gestegen.

---

²⁹ De eindrapportage van de TRC is te vinden op www.ictj.org.

³⁰ UNSC, *Sixth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, 29 april 2008 (S/2008/281); Chatham House, *Briefing paper, Sierra Leone a year after elections, still in the balance*, september 2008.

³¹ UNSC, *Sixth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, 29 april 2008 (S/2008/281); Chatham House, *Briefing paper, Sierra Leone a year after elections, still in the balance*, september 2008.

Met behulp van het IMF wordt gewerkt aan een economisch hervormingsprogramma via de *Poverty Reduction and Growth Facility*. Het IMF heeft een snellere invoering van structurele hervormingen bepleit, waaronder de modernisering van de belastingdienst, hervorming van de financiële sector en het versterken van de anti-corruptie commissie. Ook zal de overheid meer donoren moeten gaan aantrekken om alle hervormingen te kunnen financieren. Het Verenigd Koninkrijk is de grootste donor in Sierra Leone (voornamelijk via het *Department for International Development*, DFID), maar zou de verantwoordelijkheid voor de steun van het land verbreden willen, vooral omdat de resultaten van alle inspanningen tot nu mager zijn.³²

Bestrijding corruptie

President Koroma heeft de bestrijding van corruptie hoog op de politieke agenda staan. De *Anti Corruption Commission* (ACC), die in 2000 werd opgericht, is verantwoordelijk voor onderzoek naar vermeende corruptie, adviseert ministeries en agentschappen over relevante veranderingen in hun procedures en werkwijzen en doet aan publieksvoorlichting op het gebied van anticorruptie.³³

Tot begin 2008 boekte de ACC niet veel resultaat in onderzoeken naar corruptiezaken. De commissie was niet zelf bevoegd mensen aan te klagen en kreeg het verwijt van ondermeer donoren een naar binnen gerichte blik te hebben. Het in februari 2008 door het parlement goedgekeurde herziene *National Anti-Corruption Strategy* (NACS)³⁴ moet hier verbetering in brengen. De ACC zal de implementatie van de strategie coördineren en toezicht houden op de voortgang. De NACS heeft vier vormen van corruptie binnen het openbaar bestuur geïdentificeerd, waartegen zal worden opgetreden:

- Omkoping of het ontlopen van sancties of straf;
- Het gebruik van bureaucratistische macht voor het illegaal verkrijgen van publieke of private middelen;
- Het wegsluizen van publieke fondsen door middel van *false accounting*;
- Voorkeursbehandelingen van familieleden en sociale netwerken, het buiten de regels om afgeven van overheidslicenties en vergunningen en het onderhands aanbesteden van contracten aan ondernemingen.³⁵

---

³² Chatham House, *Briefing paper, Sierra Leone a year after elections, still in the balance*, september 2008; EIU, *Sierra Leone: Country Report*, december 2008.

³³ ICG, *Sierra Leone: the election opportunity*, 12 juli 2007; ICG, *Sierra Leone: a new era of reform?*, Africa Report No. 143 - 31 juli 2008; EIU, *Sierra Leone: Country Report*, december 2008.

³⁴ De eerste NACS werd gepubliceerd in 2005 en was vooral gericht op de oorzaken van corruptie en publieke perceptie ten opzichte van corruptie.

³⁵ ICG, *Sierra Leone: a new era of reform?*, Africa Report No. 143 - 31 juli 2008.

De NACS besteedt ook aandacht aan cultuurverandering bij de overheid en in het bedrijfsleven via een *national integrity system*. Hierbij krijgt een aantal overheids en maatschappelijke organisaties een voorbeeldrol als *pillars of integrity*.³⁶

Begin 2008 kreeg de ACC een nieuwe *commissioner*, de advocaat Abdul Tejan Cole. Hij begon direct met het opstellen van een *Anti-Corruption Act (ACA)*³⁷, waarin hij de aanbevelingen uit de NACS meenam. In september 2008 keurde het parlement de ACA goed. Volgens de nieuwe wet heeft de ACC ruimere bevoegdheden om mensen aan te klagen en een gerechtelijk onderzoek naar hen te starten. In de wet is ook opgenomen dat alle *public officers* inzicht dienen te geven in hun financiële situatie. President Koroma is de eerste die dit heeft gedaan. Bij zijn aftreden zal hij dit nogmaals doen.³⁸

Op 17 april 2008 arresteerde de ACC de voormalige Ombudsman Francis Gabbidon op verdenking van corruptie. Hij is op borgtocht vrij. Ook stelde de ACC in september 2008 een onderzoek in naar de totstandkoming van het contract met de energieleverancier voor Freetown, waar geen openbare aanbesteding aan te pas was gekomen. In augustus 2008 nam de adviseur van president Koroma - James Sanpha Koroma - ontslag, omdat zijn assistent zonder overleg een salarisverhoging had toegekend voor de president, de vicepresident en alle (vice) ministers. In dezelfde maand werd transportminister Kemoh Sessay op non-actief gesteld, omdat hij in verband werd gebracht met de landing van een met cocaïne gevuld vliegtuig op de internationale luchthaven begin juli 2008.³⁹

Lokale verkiezingen 2008

Op 5 juli 2008 werden de tweede lokale verkiezingen gehouden in 35 jaar. De regeringspartij APC kreeg de meeste zetels in de *Western Area* en de Noordelijke provincie – gebieden waar het APC traditioneel veel stemmen trekt - maar won ook stemmen in het oostelijk deel van Sierra Leone, rond het diamantgebied van

---

³⁶ ICG, *Sierra Leone: a new era of reform?*, Africa Report No. 143 - 31 juli 2008.

³⁷ De ACA 2008 vervangt de ACA uit 2000; *The Anti-Corruption Act, 2008*, op www.sierra-leone.org/laws.html.

³⁸ UNCS, *Sixth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, 29 april 2008 (S/2008/281); ICG, *Sierra Leone, A new era of reform?*, Africa Report No. 143, 31 juli 2008; Chatham House, *Briefing paper, Sierra Leone a year after elections, still in the balance*, september 2008; EIU, *Sierra Leone: Country Report*, december 2008.

³⁹ www.voanews.com, *Sierra Leone passes historic anti-corruption bill*, 2 september 2008; Global Insight, *Sierra Leone: Senior Presidential Aide forced to resign in Sierra Leone*, 28 augustus 2008; www.afriqueenligne.com, *Resignation of Koroma's advisor attracts Sierra Leonean media attention*, 30 augustus 2008; The Independent, *Anti Corruption commission hunts energy minister*, 29 september 2008, op www.allafrica.com; BBC News, *Sierra Leone police seize drugs plane*, 14 juli 2008.

Kono. De oppositiepartij SLPP (*Sierra Leone Peoples Party*) behield haar bolwerken in het zuiden en oosten van het land. De oppositiepartij PMCD (*People's movement for Democratic Change*) won minder dan tijdens de parlementsverkiezingen van 2007.

In aanloop naar de verkiezingen verschenen in de pers reportages over intimidatie over en weer door zowel de regeringspartij als leden van de oppositie. Een aantal oppositiekandidaten trok zich voor de verkiezingen terug om reden van intimidatie. Er werden bij de NEC meer dan 150 petitie's ingediend met beschuldigingen van stembusfraude en verdwenen stembussen. De resultaten van een klein aantal stembuskantoren werd ongeldig verklaard.

Ondanks deze incidenten worden de verkiezingen toch als een succes gezien, zowel door de internationale gemeenschap als de bevolking. Een politieke cultuur waar democratische processen de norm zijn, is in Sierra Leone nog geen gemeengoed en de verkiezingen hebben aangetoond dat hierin sinds het eind van de burgeroorlog in 2002 in elk geval een stijgende lijn zit.

Twee punten van zorg betroffen de lage opkomst (38.8%) en het stemgedrag langs etnische lijnen.⁴⁰

2.3 Veiligheidssituatie

De veiligheidssituatie was gedurende de verslagperiode kalm en stabiel. Er is in samenwerking met het *United Nations Integrated Office in Sierra Leone* (UNIOSIL, zie hieronder) vooruitgang geboekt bij de consolidatie van vrede. De capaciteit van de veiligheidssector is versterkt, er wordt gewerkt aan de promotie van het respect voor mensenrechten en de rechtsstaat en er zijn relatief eerlijke en vrije lokale verkiezingen gehouden. De grootste bedreiging voor de stabiliteit zijn de slechte sociaal-economische situatie, hoge werkloosheid onder jongeren, hoge voedsel- en brandstofprijzen en politieke en etnische spanningen. Criminaliteit komt voor, evenals gewapende overvallen.⁴¹ Een relatief nieuw risico voor de stabiliteit van Sierra Leone zijn de steeds vaker voorkomende drugstransporten uit Zuid- en Centraal-Amerika (zie onder *drugs*).⁴²

---

⁴⁰ EIU, *Country report Sierra Leone*, september 2008; International Foundation for Electoral Systems, *Local Elections a step forward for Sierra Leone*, 20 juli 2008; UNSC, *Resolution 1829 (2008)*, S/RES/1829 (2008).

⁴¹ UNSC, *Fifth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, 4 december 2007 (S/2007/704); UNSC, *Sixth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, 29 april 2008 (S/2008/281); Overseas Security Advisory Council, *Sierra Leone 2008 Crime and Safety Report*, 8 juli 2008.

⁴² BBC News, *Sierra Leone police seize drugs plane*, 14 juli 2008; Reuters, *Analysis – Drugs, graft threatens Sierra Leone as UN slims mission*, 1 oktober 2008; EIU, *Sierra Leone: Country Report*, december 2008.

UNIOSIL en UNIPSIL

Op 1 januari 2006 werd UNIOSIL (*United Nations Integrated Office in Sierra Leone*) als niet-militaire opvolger van UNAMSIL (zie 2.1.2 Geschiedenis) ingesteld om de autoriteiten in Sierra Leone behulpzaam te zijn bij de wederopbouw van het land op weg naar duurzame vrede en ontwikkeling.⁴³ Het mandaat van UNIOSIL - dat eindigde op 31 december 2007 - werd verlengd tot en met september 2008.⁴⁴ Zo kon UNIOSIL de overheid van Sierra Leone nog assisteren bij de organisatie van de lokale verkiezingen van 5 juli 2008 en kon het haar andere taken geleidelijk afbouwen en overdragen aan de nieuwe VN-organisatie, *United Nations Integrated Peacebuilding Office* (UNIPSIL). Diverse bronnen twijfelen aan het resultaat van de inzet van UNIOSIL, op de begeleiding van de verkiezingen na.

UNIPSIL is officieel van start gegaan op 1 oktober 2008 voor een initiële periode van een jaar. UNIPSIL werkt met een aanzienlijk kleinere staf dan UNIOSIL; in totaal rond de 70 medewerkers. Tot op heden zijn er nog niet veel activiteiten uitgevoerd. Er bestaat discussie met de VN in New York over het precieze mandaat van UNIPSIL. Ook is er nog geen permanent hoofd benoemd. Tot en met december 2008 was er een tijdelijk hoofd, maar over een nieuw iemand was aan het eind van de verslagperiode nog geen duidelijkheid.⁴⁵

UNIPSIL neemt de taken over van UNIOSIL, maar wil meer gaan werken met experts en een betere relatie met lokale gemeenschappen krijgen. Hiertoe zullen vier veldkantoren worden opgericht. UNIPSIL zou verder graag een coördinerende rol spelen ten aanzien van de donoractiviteiten. Hiertoe heeft UNIPSIL in samenwerking met de andere VN organisaties in Sierra Leone een *Joint Vision of the United Nations' Family* opgesteld. Hierin worden één overkoepelende prioriteit genoemd, *consolidation of peace* (via activiteiten van de *Peacebuilding Commission* (PBC, zie hieronder) en vier programmatische prioriteiten:

- Ontwikkeling van de landbouw;
- Ontwikkeling nationaal jeugdbeleid en bevorderen werkgelegenheid onder jongeren;
- Verbetering van de gezondheidszorg, met speciale aandacht voor moeder- en kindzorg;

---

⁴³ HRW, *World Report 2007*, 11 januari 2007, US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006*, 6 maart 2007; EIU, *Sierra Leone, Country Profile 2007*, 20 april 2007; Reuters, *Sierra Leone still needs help after polls*, 19 september 2007.

⁴⁴ UNSC, *Resolution 1793 (2007)*, S/RES/1793 (2007), 21 december 2007.

⁴⁵ UNSC, *Letter dated 31 January 2008 from the Secretary-General to the President of the Security Council (Completion strategy of the United Nations Integrated Office in Sierra Leone)*, S/2008/63, 1 februari 2008; UNSC, *Security Council Report Sierra Leone*, juli 2008.

- Verbetering van het overheidsapparaat op alle niveau's.⁴⁶

De uitvoering van deze activiteiten heeft nog geen aanvang genomen en valt buiten de verslagperiode.

Peacebuilding Commission

De *Peace Building Commission* (PBC) is ingesteld in december 2005 door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (AVVN) en de Veiligheidsraad met als doel te voorkomen dat post-conflictlanden, zoals Sierra Leone, opnieuw in een crisissituatie raken. De PBC is gevestigd in New York en steunt een aantal landen politiek en financieel (via het *Peacebuilding Fund*, PBF⁴⁷), waaronder Sierra Leone.⁴⁸ UNIPSIL fungeert als uitvoeringsorgaan van de PBC. Nederland is in de PBC voor Sierra Leone voorzitter van de *Country Specific Meetings*.

In december 2007 nam de regering samen met de PBC het *Sierra Leone Peacebuilding Cooperation Framework* aan. Hierin wordt aangegeven welke sectoren van het openbaar bestuur belangrijk zijn voor het behouden en verstevigen van de vrede en waar de risico's liggen voor het ondermijnen van de stabiliteit. Het rapport noemt de volgende onderwerpen:

- Werkgelegenheid voor jongeren;
- Hervorming van het justitieel apparaat en de veiligheidssector;
- Consolidatie van democratie en goed bestuur;
- Capaciteitsopbouw;
- Energiesector;
- Subregionale vredesopbouw activiteiten.⁴⁹

Behalve een analyse van de stand van zaken geeft het rapport een overzicht van de *mutual commitments* op deze terreinen en worden aanbevelingen aan de overheid gedaan.⁵⁰

Al begin 2007 werd vanuit de PBC 35 miljoen dollar beschikbaar gesteld voor de uitvoering van een aantal projecten op deze gebieden. Inmiddels is bijna 16

---

⁴⁶ UNIPSIL, *Supporting Sierra Leone, A joint vision of the United Nations Family*, 1 december 2008.

⁴⁷ Het *Peacebuilding Fund* is ingesteld door de Verenigde Naties en opereert naast de PBC. Landen die door de PBC worden gesteund komen in aanmerking voor fondsen uit het *Peacebuilding Fund*, maar ook landen buiten de PBC kunnen er voorstellen indienen. Voorwaarde is wel dat het een post-conflictland is.

⁴⁸ Zie www.un.org/peace/peacebuilding.

⁴⁹ United Nations Peacebuilding Commission (PBC), *Sierra Leone Peacebuilding Cooperation Framework*, 3 december 2007 (PBC/2/SLE/1).

⁵⁰ United Nations Peacebuilding Commission (PBC), *Sierra Leone Peacebuilding Cooperation Framework*, 3 december 2007 (PBC/2/SLE/1).

miljoen USD toegekend aan een zevental projecten, waaronder een werkgelegenheidsproject voor jongeren.⁵¹

Leger en politie

Sinds het vertrek van UNAMSIL in december 2005 zijn de Sierra Leonese autoriteiten volledig verantwoordelijk voor de binnenlandse veiligheid en de grensbewaking. Sierra Leone beschikt hiertoe over een beroepsleger (*Republic of Sierra Leone Armed Forces*, RSLAF) en een politiemacht (*Sierra Leone Police*, SLP). De verantwoordelijkheid voor de externe veiligheid en de verdediging van het land ligt bij het leger, terwijl die voor de binnenlandse veiligheid berust bij de politie. Met steun van Groot-Brittannië en UNIOSIL/UNIPSIL werkt Sierra Leone aan de hervorming van de veiligheidssector en het professionaliseren van leger en politie.⁵²

Leger

Het leger heeft de verantwoordelijkheid voor de externe veiligheid volledig overgenomen van UNAMSIL. Bij deze taak wordt het leger bijgestaan door UNIOSIL/UNIPSIL en het IMATT (*International Military Advisory and Training Team*), opgezet door Groot-Brittannië. Het is de bedoeling dat het IMATT tot 2010 in Sierra Leone werkzaam blijft om het leger te professionaliseren en hervormen, waarbij ook ongedisciplineerd gedrag en misbruik binnen het leger aan de kaak gesteld worden.⁵³ Sinds het einde van de burgeroorlog is het aantal militairen gereduceerd van 17.000 tot ongeveer 10.000 manschappen. Het doel is dit aantal verder terug te brengen naar 8.500 in 2010 (in plaats van de eerder geraamde 7.000 tot 8.000 personen). Deze reductie zal zoveel mogelijk plaatsvinden door afvloeiing van gewonde en chronisch (mentaal) zieke militairen en door natuurlijk verloop via pensionering. In het geval er ook nog gedwongen ontslagen vallen, wordt omscholing aangeboden.⁵⁴

Het leger heeft nog steeds te kampen met grote financiële en logistieke problemen, waaronder een tekort aan brandstof en smeerolie voor voertuigen en generatoren. Ook zijn de onderkomens voor de soldaten en hun families slecht en ontbreekt het aan schoon drinkwater en goede sanitatie. Met fondsen van het PBF wordt gewerkt aan de verbetering van drie militaire kazernes in Freetown. Verder is er in

---

⁵¹ ICG, *Sierra Leone: a new era of reform?*, Africa Report No. 143 - 31 juli 2008; Republic of Sierra Leone, United Nations Sierra Leone, *Priority for Peacebuilding Fund (PBC) Sierra Leone*, 10 oktober 2008.

⁵² UNSC, *Resolution 1829 (2008)*, S/RES/1829 (2008), 4 augustus 2008

⁵³ Human Rights Watch, *World Report 2008, Sierra Leone*, 30 januari 2008.

⁵⁴ UNSC, *Fifth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, 4 december 2007 (S/2007/704); UNSC, *Sixth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, 29 april 2008 (S/2008/281).

samenwerking met UNIOSIL een gedragscode opgesteld ten aanzien van seksuele intimidatie, discriminatie en misbruik binnen het leger.⁵⁵

Politie

De *Sierra Leone Police* (SLP) is de eerstverantwoordelijke voor de binnenlandse veiligheid. Begin 2008 telde het politiekorps ruim 9.000 personen, die in de uitoefening van hun taken worden bijgestaan door UNPOL (*United Nations Police*). In het hele land zijn politieposten aanwezig, maar deze zijn vaak slecht uitgerust. Ook ontbreekt het bij de SLP aan voldoende voertuigen, communicatiemiddelen, handboeien, zaklampen en wapenstokken. Gedurende de verslagperiode had de SLP niet voldoende middelen om essentiële zaken aan te schaffen als benzine en rantsoenen. Door het tekort aan personeel werd de SLP geregeld gedwongen de hulp in te roepen van de brandweer, gevangenisbewaarders en scouting bij bijvoorbeeld manifestaties en protesten van burgers.⁵⁶

Vergeleken met de vorige verslagperiode was er minder sprake van gewelddadig optreden door de politie. In 2007 was er een groeiende tevredenheid onder de bevolking ten aanzien van politieoptreden. Maar hoewel het aantal gerapporteerde misdrijven daalde, steeg in 2007 het aantal zware misdrijven zoals beroving met geweld, verkrachting en moord. Ook bleef corruptie binnen het politieapparaat een groot probleem. Vooral de verkeerspolitie werd gevreesd: zij eisten smeergeld bij controleposten, beschuldigden automobilisten valselijk van overtredingen en legden beslag op voertuigen om geld los te krijgen. Ook accepteerde politiepersoneel geregeld steekpenningen van verdachten in ruil voor het laten vallen van de aanklacht of voor het arresteren van hun opponent. Klachten over het functioneren van de politie worden behandeld door de *Police Complaints Commission* (PCC) en de *Complaints Discipline and Internal Investigations Department* (CDIID), alsook door de *Police Council*, bestaande uit onder meer de vice-president en de minister van Binnenlandse Zaken.⁵⁷

UNIOSIL heeft in samenwerking met DFID de SLP in de verslagperiode getraind in het beheersen van grote mensenmassa's en het handhaven van de openbare

---

⁵⁵ UNSC, *Fifth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, 4 december 2007 (S/2007/704); UNSC, *Sixth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, 29 april 2008 (S/2008/281).

⁵⁶ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008; UNSC, *Fifth Report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, 4 december 2007 (S/2007/704); UNSC, *Sixth Report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, 29 april 2008 (S/2008/281).

⁵⁷ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008; UNSC, *Fifth Report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, 4 december 2007 (S/2007/704); UNSC, *Sixth Report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, 29 april 2008 (S/2008/281).

orde. Ook organiseerde UNIOSIL bijeenkomsten over het aanpakken van geweld tegen vrouwen en werden veiligheidsplannen ontwikkeld voor electorale processen. De SLP kreeg verder een tweeweekse training over verkeersmanagement. Om beter in staat te zijn de stijgende trend in zware misdrijven het hoofd te bieden hielpen het *Justice Sector Development Programme* (gefinancierd door DFID) en UNIOSIL met het ontwikkelen en implementeren van een trainingsprogramma voor senior- en middelmanagement.⁵⁸

Drugs

Tot nu toe stond Guinee-Bissau vooral bekend als drugsdoorvoerland, maar in juli 2008 werd een groot drugstransport onderschept op de internationale luchthaven van Sierra Leone, Lungi Airport. Behalve 600 kilo cocaïne werd ook een grote hoeveelheid wapens aangetroffen. Volgens het hoofd van de Verenigde Naties (VN) in Sierra Leone en de Amerikaanse ambassade waren er aanwijzingen dat er meer van dergelijke transporten waren en dat leden van de politie samenwerkten met de georganiseerde misdaad.⁵⁹

Het ontbreken van goede veiligheidsmaatregelen op de luchthaven, een slechte handhaving van de wet, corruptie en lage straffen voor drugsgerelateerde vergrijpen maken Sierra Leone een aantrekkelijk land voor internationale drugskartels. Behalve doorvoerland is de kans groot dat een aanzienlijke hoeveelheid drugs in Sierra Leone achterblijft, omdat de drugshandelaren betalen in natura (met drugs). Het gevaar bestaat dat jongeren, vaak getraumatiseerd als gevolg van hun oorlogservaringen en meestal werkloos, in drugs gaan handelen en dat het drugsgebruik onder jongeren toeneemt. De overheid heeft aangekondigd de veiligheid op het vliegveld met behulp van donoren te willen verbeteren en heeft een 'anti-drugs' wet aangenomen, die zwaardere straffen oplegt voor drugsvergrepen.⁶⁰

Diamanten

In Sierra Leone is Kono, in het oosten van het land, het belangrijkste centrum van de diamanthandel. Tijdens de burgeroorlog was controle over de diamantmijnen een belangrijke inkomstenbron voor de militie, onder meer voor aanschaf van wapens.⁶¹

---

⁵⁸ UNSC, *Fifth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, 4 december 2007 (S/2007/704); UNSC, *Sixth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, 29 april 2008 (S/2008/281).

⁵⁹ BBC News, *Sierra Leone police seize drugs plane*, 14 juli 2008.

⁶⁰ BBC News, *Sierra Leone police seize drugs plane*, 14 juli 2008; EIU, *Country Report Sierra Leone*, september 2008; Concord Times, *Sierra Leone: abandoned drugs plane – nine foreigners arrested*, 16 juli 2008.

⁶¹ EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2008*, juni 2008; US Department of State, *Background Note: Sierra Leone*, juni 2008 en oktober 2008.

Om financiering van conflicten uit diamantopbrengsten te voorkomen, werd in mei 2000 op initiatief van diamantproducerende landen te Kimberley (Zuid-Afrika) het zogenoemde *Kimberley Process* gelanceerd, gevolgd in 2003 door de invoering van een certificatiesysteem (*Kimberley Process Certification Scheme, KPCS*) voor de gecontroleerde handel in ruwe diamanten.⁶²

Tussen 2000 en 2003 was de diamantexport uit Sierra Leone door VN-sancties aan banden gelegd in een poging de illegale diamanthandel onder controle te krijgen. In juni 2003 werden de sanctie opgeheven en sloot Sierra Leone zich aan bij het Kimberley Proces. Vanaf 2004 kwam de diamanthandel weer op gang.

Zowel het Kimberley proces als de overheidsinmenging in de diamanthandel⁶³ heeft de transparantie in de sector vergroot en bloeddiamanten uitgebannen, maar illegale mijnbouw, corruptie en smokkel in diamanten is nog steeds wijdverspreid. De lokale organisatie *Peace Diamond Alliance* schat dat de werkelijke diamantproductie in Sierra Leone meer dan drie keer zo hoog is als de officiële diamant-exportcijfers weergeven. Het controleren van illegale diamantactiviteiten is moeilijk: het formaat van de diamanten maakt ze makkelijk te smokkelen en de overheid heeft slechts beperkte financiële middelen om de industrie echt goed te controleren. Bovendien vindt het grootste deel van de diamantdelving op een kleinschalige, moeilijk te controleren manier plaats: de meeste diamanten bevinden zich in rivierbeddingen en rivierafzettingen. Zij worden met scheppen, pikhouwelen, emmers en zeven uit de grond gehaald, veelal door mensen zonder vergunning.

Behalve illegale handel en corruptie zijn de arbeidsomstandigheden in de mijnen slecht en komt er kinderarbeid voor. Het Kimberley proces ziet niet toe op de verbetering van arbeidsomstandigheden bij de winning van diamanten.⁶⁴

Om meer inkomsten te genereren probeert de overheid de diamanthandel beter te beheersen en heeft hiertoe een *High Level Steering Group* opgericht. Ook is in 2007 de *Diamond Cutting and Polishing Act* aangenomen⁶⁵. Het beleid is gericht op een grotere rol van de overheid in de (diamant)mijnbouw en op het verminderen van de buitenlandse tussenpersonen in de handel en deze te vervangen door Sierra Leoners. Tot nu toe zijn hiermee nog niet veel resultaten bereikt.⁶⁶

---

⁶² www.kimberleyprocess.com, *Background*, bekeken op 10 oktober 2008.

⁶³ De diamantmijnen zijn vnl. in handen van buitenlandse mijnbouwbedrijven.

⁶⁴ EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2008*, juni 2008; www.fataltransactions.org, *Sierra Leone*, bekeken op 10 oktober 2008; Brooks World Poverty Institute, *Diamond mining, governance initiatives and post-conflict development in Sierra Leone*, juli 2008; NRC Handelsblad, *De bloeddiamant is uitgebannen*, 10 november 2007; ANP, *De vergeten diamantkinderen van Sierra Leone*, 24 mei 2008.

⁶⁵ *The Diamond Cutting and Polishing Act, 2007*, op www.sierra-leone.org/laws.

⁶⁶ Inter Press Agency, *Sierra Leone: activists cry fool over mining policy*, 26 augustus 2008; Reuters, *Sierra Leone says to review mining contracts*, 31 oktober 2007.

Sierra Leone en haar buurlanden

Sinds het einde van de burgeroorlogen zijn de betrekkingen tussen Sierra Leone en haar buurlanden Liberia en Guinee verbeterd. Er is meer samenwerking op het gebied van veiligheid in de grensgebieden, vooral wat betreft de smokkel van wapens en huurlingen tussen de verschillende grenzen. De VN vredesmacht in Ivoorkust en Liberia wordt langzaam teruggebracht en de landen zullen uiteindelijk zelf verantwoordelijk zijn voor de sub-regionale veiligheid. Er is nog weinig economische samenwerking, omdat de landen vooral de ontwikkeling van de eigen economie als prioriteit hebben.

Sierra Leone en Liberia zijn sinds 1973 verenigd in de *Mano River Union*, met als belangrijkste doel bevordering van de handelsbetrekkingen. In 1980 sloot Guinee zich aan bij de MRU en in april 2008 Ivoorkust. In het *Peacebuilding Cooperation Framework* is een passage opgenomen waarin wordt opgeroepen de MRU actiever te gebruiken en te werken aan verdere grensoverschrijdende vertrouwenwekkende maatregelen. Begin december 2008 kwam de MRU voor het laatst bijeen.⁶⁷

Het grensgeschil tussen Sierra Leone en Guinee over het dorpje Yenga in het district Kailahun⁶⁸ is nog niet opgelost, ondanks afspraken tussen beide landen in 2004 en 2005 dat Yenga bij Sierra Leone behoort. Tijdens de verslagperiode hebben zich geen nieuwe ontwikkelingen voorgedaan, behalve dat de Sierra Leonese regering heeft aangegeven het dispuut op diplomatieke wijze te willen oplossen.⁶⁹

---

⁶⁷ EIU, *Liberia: Country Report*, september 2008; EIU, *Sierra Leone: Country Report*, december 2008; EIU, *Guinea: Country Report*, september 2008; AllAfrica.com, *President Sirleaf welcomes Cote d'Ivoire to Mano River Union*, 2 april 2008; United Nations Peacebuilding Commission, *Sierra Leone Peacebuilding Cooperation Framework*, 3 december 2007 (PBC/2/SLE/1).

⁶⁸ Tijdens de burgeroorlog had Guinee dit gebied bezet onder het voorwendsel om aanvallen door Sierra Leoneese rebellen vanuit deze streek op Guinese dorpen langs de grens te voorkomen. Maar meer waarschijnlijk is het, dat het gebied om economische redenen bezet werd vanwege de zich aldaar bevindende diamantmijnen.

⁶⁹ UNSC, *Fifth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, 4 december 2007 (S/2007/704); UNSC, *Sixth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, 29 april 2008 (S/2008/281).

3 Mensenrechten

3.1 Juridische context

3.1.1 Internationale verdragen en protocollen

Sierra Leone is partij bij de volgende internationale verdragen op het terrein van de mensenrechten, te weten⁷⁰:

- het Internationaal Verdrag inzake Uitbanning van Alle Vormen van Rassendiscriminatie (ratificatie sinds 1967);
- het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (sinds 1996);
- het Internationaal Verdrag inzake Burger- en Politieke Rechten (sinds 1996), inclusief het Protocol van 1967, maar niet het tweede protocol betreffende afschaffing van de doodstraf;
- het Verdrag met betrekking tot de Status van Vluchtelingen, alsmede het bijbehorende protocol van 1967 (sinds 1981)⁷¹;
- het Verdrag inzake Uitbanning van Alle Vormen van Discriminatie tegen Vrouwen (sinds 1988), maar niet het optionele protocol betreffende alle in het verdrag genoemde vormen van discriminatie⁷²;
- het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (sinds 1990), alsmede het optionele protocol betreffende kinderhandel, kinderprostitutie en kinderpornografie (sinds 2001) en het optionele protocol betreffende kinderen in gewapende conflicten (sinds 2001);
- het Verdrag tegen Marteling en Andere Wrede en Onmenselijke Behandeling of Bestrafing (sinds 2001), maar niet het bijbehorende optionele protocol.

Sierra Leone voldoet nauwelijks en niet tijdig aan de rapportageverplichtingen aan de organen van toezicht.⁷³ Het land heeft alleen gerapporteerd over het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (1996 en 2006) en het Verdrag inzake Uitbanning van Alle Vormen van Discriminatie tegen Vrouwen (2006).

---

⁷⁰ www.ohchr.org (English/countries/African region/Sierra Leone Homepage).

⁷¹ UNHCR, *States party to the 1951 Convention relating to the Status of Refugees and the 1967 Protocol*, op www.unhcr.org (bekeken op 17 oktober 2008),

⁷² Sierra Leone heeft het optionele protocol op 8 september 2000 getekend, maar nog niet geratificeerd.

⁷³ De organen van toezicht zijn: *Human Rights Committee (HRC)*, *Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR)*, *Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD)*, *Committee on the Elimination of Discrimination Against Women (CEDAW)* en *Committee on the Rights of the Child (CRC)*.

Voorts is Sierra Leone partij bij:

- het Afrikaanse Handvest voor de Rechten van Mensen en Volkeren (sinds 1983), maar niet de bijbehorende protocollen betreffende de oprichting van een Afrikaans Hof⁷⁴ en Vrouwenrechten (wel getekend in 2003)⁷⁵;
- het Verdrag van Afrikaanse Eenheid met betrekking tot Vluchtelingen (sinds 1987); en
- het Afrikaanse Handvest voor de Rechten en het Welzijn van het Kind (sinds 2002).⁷⁶

In 2002 zetten de Verenigde Naties en Sierra Leone gezamenlijk het Speciale Strafhof voor Sierra Leone (*Special Court for Sierra Leone, SCSL*) op. Het mandaat van het Strafhof is: *'to try persons who bear the greatest responsibility for serious violations of international humanitarian law and Sierra Leonan law committed in the territory of Sierra Leone since 30 November 1996'*.⁷⁷

Sierra Leone is sinds 2000 partij bij het Statuut van Rome betreffende het Internationaal Strafhof (*International Criminal Court, ICC*), dat misdrijven tegen de menselijkheid en oorlogsmisdaden moet berechten, maar sloot in 2003 met de Verenigde Staten een overeenkomst inzake niet-uitlevering van personen van elkaars nationaliteit aan het ICC.⁷⁸

3.1.2 Nationale wetgeving

De grondwet van 1991 is gebaseerd op de algemene principes van de rechtsstaat en bevat waarborgen tegen schending van de mensenrechten. In januari 2007 werd een *Constitutional Review Commission (CRC)*⁷⁹ ingesteld, die met voorstellen kwam voor herziening van de grondwet om deze in lijn te brengen met de economische, sociale en politieke ontwikkelingen die Sierra Leone sinds 1991 heeft doorgemaakt. In januari 2008 presenteerde de CRC haar eindrapport aan president Koroma. De belangrijkste aanbevelingen zijn:

- verbreding van de huidige nationaliteitscriteria⁸⁰;

---

⁷⁴ In 2008 is er een aangepast protocol verschenen, maar dit heeft Sierra Leone nog niet getekend.

⁷⁵ Amnesty International, *Sierra Leone: Women face human rights abuses in the informal legal sector*, 17 mei 2006.

⁷⁶ www.african-union.org, 28 juni 2007.

⁷⁷ Special Court for Sierra Leone, *Factsheet November 2008*; zie verder 4.3.5 Rechtsgang.

⁷⁸ www.icc-cpi.int/asp/statesparties/country, bekeken op oktober 2008.

⁷⁹ Deze commissie is ingesteld conform een van de afspraken uit de Lomé-vredesovereenkomst uit 1999. Ook het eindrapport van de TRC heeft dit als een van de aanbevelingen opgenomen.

⁸⁰ In de Grondwet van 1991 is geen informatie opgenomen over nationaliteit. Op dit moment is de Sierra Leoonse nationaliteit voorbehouden aan personen van zwart-Afrikaanse afkomst

- bescherming van het milieu;
- het recht op collectieve loon- en arbeidsonderhandelingen;
- bewustmaking en -wording van gendervraagstukken;
- uitbreiding van vrijheid van meningsuiting met vrijheid van informatie;
- wettelijke maatregelen ten aanzien van mensenrechtenschendingen;
- instelling van een tweekamerstelsel (een gekozen *Chamber of Representatives* en een benoemde *Senate*, bestaand uit 12 *Paramount Chiefs* en 31 andere personen gekozen door de President);
- afschaffing van de doodstraf in het geval van landverraad waarbij er geen doden zijn gevallen.⁸¹

Een aantal voorstellen, die gedaan waren door de Waarheids- en Verzoeningscommissie en een aantal voorzieningen op het gebied van de bescherming en promotie van mensenrechten en fundamentele vrijheden zijn in het eindrapport niet opgenomen.⁸² Ook is op een aantal aanbevelingen dat wel is opgenomen - ondermeer betreffende het instellen van een benoemde senaat – kritiek van het maatschappelijk middenveld en donoren, waaronder de Europese Commissie.⁸³ UNIPSIL is niet tevreden met de gehele organisatie en uitvoering van de exercitie, omdat er geen goed consultatieproces zou zijn gevoerd en de voorzitter van de CRC dezelfde persoon is die in 1991 aan het hoofd stond van de commissie die de grondwet heeft opgesteld. Het referendum over de aanbevelingen dat gepland was voor november 2008, is tot nader orde uitgesteld. Het rapport moet nog worden behandeld in het parlement en hiervoor is nog geen datum bekend.

In 2007 is een aantal belangrijke wetten aangenomen op het gebied van de bescherming van kinderen en vrouwen. De *Child Right Act, 2007* bevat diverse rechten voor kinderen, waaronder het recht op bescherming tegen rekrutering in het leger onder de 18 jaar, bescherming tegen huiselijk geweld en kinderhandel en het recht op onderwijs. De minimum leeftijd waarop kan worden getrouwd is 18

---

langs de vaderlijke lijn. Inwoners van niet-Afrikaanse afkomst dienen op zijn minst 15 jaar achter elkaar in Sierra Leone gewoond te hebben. Dit sluit veel leden van bijvoorbeeld de Libanese gemeenschap, uit van de Sierra Leoonse nationaliteit. In het voorstel van de CRC wordt het mogelijk ook voor deze groepen de Sierra Leoonse nationaliteit te krijgen en worden zijn niet meer uitgesloten van zitting in het parlement. *Sierra Leone Citizenship Act, 1973* (op www.unhcr.org); US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

⁸¹ Constitutional Review Commission, *Report of the Commission to review the constitution of Sierra Leone, 1991*, januari 2008.

⁸² UNSC, *Sixth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, 29 april 2008 (S/2008/281).

⁸³ Sierra Leone Court Monitoring Programme, *The issue of the proposed Senate: to be or not to be?*, 4 januari 2008 (op www.slcmp.org).

jaar. Ook is in de wet opgenomen dat kinderen niet mogen worden onderworpen aan *early marriages* en kinderverloving. Zie verder 3.4.3 Minderjarigen.⁸⁴

De *Devolution of Estate act* regelt de nalatenschap van personen zonder testament. Voorheen erfden in geval van overlijden van de man de vrouw niets, maar kwam alle nalatenschap toe aan de ouders en de broer(s) van de overleden echtgenoot. De nieuwe wet regelt dat het grootste deel van de erfenis aan de vrouw(en) en kinderen van de overleden echtgenoot toekomt.⁸⁵

De *Domestic Violence Act* is de eerste wet in Sierra Leone die huiselijk geweld bestempelt als een misdrijf. Volgens het gewoonterecht was huiselijk geweld legaal zo lang het 'redelijk' was (geen verwondingen). De nieuwe wet ziet huiselijk geweld als een strafbaar feit en versterkt de mogelijkheden van de politie en de *Family Support Units* om op te treden tegen huiselijk geweld. Het gaat hierbij niet alleen om fysiek (seksueel) geweld, maar ook om economisch en psychisch misbruik. Zie verder 4.4.1 Vrouwen.⁸⁶

De *Registration of Customary Marriage and Divorce Act* stelt het registreren van elk huwelijk verplicht, ook die onder het gewoonterecht zijn gesloten. Registratie dient plaats te vinden bij de *Registrar General*. De huwelijksleeftijd is bepaald op 18 jaar, de man en vrouw moeten beide instemmen met het huwelijk en bij scheiding hoeft de vrouw de bruidsschat niet terug te betalen. Daarnaast stelt de nieuwe wet vrouwen in staat om eigen bezit te verwerven en te hebben.⁸⁷

In 2008 nam het parlement de *Anti Corruption Act* aan (zie ook 2.2 Politieke ontwikkelingen). Deze wet vervangt de Anti-corruptiewet uit 2000 en geeft de Anti Corruptie Commissie meer bevoegdheden dan voorheen voor het veroordelen van corruptiegerelateerde misdrijven. Ook is in de wet opgenomen dat personen in openbare functies hun inkomsten openbaar moeten maken.⁸⁸

---

⁸⁴ *The Child right Act*, 2007, op www.sierra-leone.org/laws/2007.

⁸⁵ *The Devolution of Estates Act*, 2007, op www.sierra-leone.org/laws/2007; Sierra Leone Court Monitoring Programme, *Sierra Leone parliament passes the gender bills into law*, 15 juni 2007, op www.slcmp.org.

⁸⁶ *The Domestic Violence Act*, 2007, op www.sierra-leone.org/laws/2007.

⁸⁷ Sierra Leone Court Monitoring Programme, *Sierra Leone parliament passes the gender bills into law*, 15 juni 2007, op www.slcmp.org; Social edge, *Implementing the Gender Acts in Sierra Leone*, 29 januari 2008, op www.socialedge.org. De tekst van de wet is nog niet gepubliceerd.

⁸⁸ *The Anti-corruption Act*, 2008, op www.sierra-leone.org/laws/2008.

3.2 Toezicht

In Sierra Leone houden zowel overheid als niet-gouvernementele mensenrechtenorganisaties zich bezig met het toezicht op de naleving van mensenrechten.

Overheidsorganisaties

In maart 2007 begon de nationale mensenrechtencommissie (*National Human Rights Commission*, NHRC) met haar werkzaamheden.⁸⁹ De NHRC is verantwoordelijk voor monitoring, bescherming en promotie van de mensenrechten in Sierra Leone en voor het coördineren van de implementatie van de aanbevelingen van de Waarheids- en Verzoeningscommissie. Ook brengt de NHRC jaarlijks een rapport uit over de situatie van de mensenrechten in het land. In augustus 2008 presenteerde de NHRC haar eerste rapport.⁹⁰

De NHRC ontving en onderzocht in 2007 meer dan 70 klachten, organiseerde een mensenrechtentraining en een conferentie over de implementatie van de aanbevelingen van de Waarheids- en Verzoeningscommissie.⁹¹

Een tekort aan fondsen en moeizame samenwerking met overheidsinstanties⁹² zorgden ervoor dat de NHRC niet haar volledige mandaat kon uitvoeren.⁹³

Naast de NHRC is in Sierra Leone ook een parlementair mensenrechtencomité (*Parliamentary Human Rights Committee*, PHRC) actief. De PHRC speelde in 2007 een actieve en onafhankelijke rol. Het comité kreeg financiële ondersteuning van UNDP en UNHCR en voerde in 2007 wetgeving door op het gebied van kinder- en vrouwenrechten.⁹⁴

Niet-gouvernementele organisaties (ngo's)

Lokale en internationale mensenrechtenorganisaties kunnen in het algemeen ongehinderd door de overheid onderzoek doen en over hun bevindingen rapporteren. Mensenrechtenrapporteurs kunnen zich door het hele land vrij

---

⁸⁹ De NHRC is ingesteld in 2004 conform het Lomé vredesakkoord en een van de aanbevelingen in het eindrapport van de Waarheids- en Verzoeningscommissie.

⁹⁰ UNSC, *Sixth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, 29 april 2008 (S/2008/281); Inter Press Service, *Commission launches first human rights report*, 27 augustus 2008, op www.allafrica.com.

⁹¹ Amnesty International Report 2008, *Sierra Leone*, 10 februari 2008; UNSC, *Sixth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, 29 april 2008 (S/2008/281).

⁹² Relevante overheidsorganen moeten periodiek aan de NHRC rapporteren over de stand van zaken mbt de implementatie van de aanbevelingen van de TRC, maar dit gebeurt weinig.

⁹³ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008; Human Rights Watch, *World Report 2008, Sierra Leone*, 30 januari 2008.

⁹⁴ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

bewegen. Vertegenwoordigers van internationale en lokale ngo's, diplomaten, het Internationale Rode Kruis en VN mensenrechtenmedewerkers kunnen processen bijwonen en gevangnissen en opvanghuizen bezoeken. Alleen *Amnesty International* en het Sierra Leone *Lawyers Centre for Legal Assistance* (LAWCLA) rapporteerden dat zij, ondanks meerdere verzoeken voor een bezoek aan gevangnissen, hierop geen antwoord kregen.⁹⁵

Het *National Forum for Human Rights (NFHR)* is een overkoepelende organisatie, waarbij 41 lokale mensenrechtenorganisaties zijn aangesloten. Hun activiteiten zijn vooral gericht op voorlichting over mensenrechten. Een aantal lokale ngo's, waaronder de *Campaign for Good Governance*, LAWCLA en *Access to Justice* houdt zich actief bezig met onderzoek naar en rapportages over mensenrechtenschendingen. Daarnaast zijn diverse internationale ngo's in Sierra Leone actief, waaronder het *International Committee of the Red Cross (ICRC)*, *Human Rights Watch (HRW)*, *Save the Children* en *World Vision*. Door de aard van hun werkzaamheden spelen zij een belangrijke rol bij het toezicht op de naleving van mensenrechten.

De *Human Rights Section* van UNIOSIL was betrokken bij het toezicht op politiebureaus, gevangnissen en het justitiële apparaat inzake naleving van de mensenrechten. Voorts verzorgde de sectie in dit verband trainingen aan politie, leger en justitie.⁹⁶ Sinds 1 oktober is UNIOSIL overgegaan in UNIPSIL. Het is nog niet duidelijk of en op welke manier de *Human Rights Section* hierin een plaats zal krijgen.

3.3 Naleving en schendingen

In het algemeen respecteert de Sierra Leoneanse regering de mensenrechten van haar burgers, die de overheid ter verantwoording kunnen roepen. Echter, het zwakke staatsbestel en de grote economische problemen zijn er de oorzaak van dat de op papier aanwezige beschermingsmechanismen in de praktijk nog niet goed functioneren. Zo zijn het politie- en justitieapparaat nog erg zwak, waardoor de rechtsgang op diverse onderdelen hapert of niet werkt. De condities in gevangnissen zijn slecht en willekeurige arrestaties en detenties komen voor. Ook zitten verdachten vaak lang vast in voorarrest. De positie van vrouwen laat nog zeer te wensen over en er zijn – hoewel minder dan in 2006 – beperkingen aan de persvrijheid. Corruptie onder overheidspersoneel en politie- en

---

⁹⁵ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

⁹⁶ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006*, 6 maart 2007.

legerfunctionarissen is nog steeds wijdverspreid. Andere mensenrechtenproblemen die in Sierra Leone spelen zijn mensenhandel, dwangarbeid en kinderarbeid.⁹⁷

3.3.1 Vrijheid van meningsuiting

De grondwet voorziet in persvrijheid en in de media verschijnen geregeld kritische artikelen over de overheid. Er is in 2007 en 2008 een aantal licenties afgegeven voor nieuwe kranten en radiostations door het hele land en zij kunnen in vrijheid opereren. Op de *Press Freedom Index 2008* is de positie van Sierra Leone verbeterd ten opzichte van 2007 (114de van 173 landen en in 2007 121ste van 169 landen). In 2007 waren geen meldingen van gewelddadige intimidatie van journalisten door de veiligheidsdienst. In 2008 vond er één confrontatie plaats tussen journalisten en leden van de veiligheidsdienst van het *State House* (kantoor van de president). Zij wilden een bijeenkomst bijwonen tussen de SLPP en de regering over bedreigingen van de oppositie door de ACP.⁹⁸

Ondanks lobby van diverse organisaties, waaronder de *Sierra Leone Association of Journalists*, valt smaad nog steeds onder het strafrecht.⁹⁹ In 2007 werd in elk geval één journalist om deze reden beboet en ook in 2008 moest in elk geval in één zaak een journalist zijn artikel intrekken op last van de rechter. In een andere zaak, waarbij de president het mikpunt van spot was en de journaliste die het artikel had geschreven al bij het *Criminal Investigation Department* was geroepen, kwam de president op voor de journaliste. Hij stelde dat zij mocht schrijven wat ze wilde en liet de aanklacht tegen haar intrekken. Op dit moment loopt er nog een zaak tegen een krant die een kritisch artikel heeft geschreven over de minister van gezondheidszorg, die zich schuldig zou maken aan corruptie.¹⁰⁰

Een regulerende rol op het gebied van gedrukte media, radio en televisie is in handen van de *Independent Media Commission (IMC)*. De commissie geeft in

---

⁹⁷ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008; Amnesty International Report 2008, *Sierra Leone*, 10 februari 2008; Human Rights Watch, *World Report 2008, Sierra Leone*, 30 januari 2008; Human Rights Commission of Sierra Leone, *The State of Human Rights in Sierra Leone*, 31 maart 2008.

⁹⁸ Reporters without borders, *Press Freedom Index 2008*, op www.rsf.org, bekeken op 14 november 2008; Society for democratic initiatives, *The state of the Sierra Leone media*, 28 september 2008.

⁹⁹ Society for democratic initiatives, *The state of the Sierra Leone media*, 28 september 2008; Freedom House, *Freedom of the Press 2008 – Sierra Leone*, 29 april 2008; US Department of State, *Sierra Leone: Country Report on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

¹⁰⁰ Society for democratic initiatives, *The state of the Sierra Leone media*, 28 september 2008.

samenwerking met het ministerie van informatie licenties uit, bemiddelt bij geschillen en geeft trainingen. De commissie vervult een onafhankelijke rol.¹⁰¹

Gedrukte media

Er verschijnen meer dan 30 kranten in Freetown, die nationaal en regionaal nieuws brengen. Alle kranten verschijnen in het Engels. De kwaliteit van de berichtgeving in kranten wisselt, maar is over het algemeen laag: de meeste berichtgeving is onnauwkeurig en politiek gekleurd en journalisten zijn gevoelig voor corruptie en manipulatie. Er zijn maar een paar kranten met een goede en onafhankelijke reputatie. Doorgaans hebben journalisten in Sierra Leone geen gedegen journalistieke opleiding en geen kennis van de media-ethiek, verbonden aan het vak. Ze doen niet altijd onpartijdig onderzoek en passen zelden hoor en wederhoor toe, waardoor publicaties vaak eenzijdig zijn. Er is in Freetown een goed aangeschreven school voor journalistiek, maar de journalisten die hier afstuderen, kiezen meestal vanwege het lage salaris voor een ander beroep. De *Sierra Leone Association of Journalists (SLAJ)* probeert met trainingen de kwaliteit van de berichtgeving te verbeteren.¹⁰²

Radio, televisie en internet

Radio blijft voor de grotendeels analfabete bevolking het belangrijkste medium voor het verkrijgen van informatie. Verscheidene overheids- en particuliere radiostations zenden binnenlands nieuws en politieke commentaren uit. Particuliere stations en de internationale media kunnen in principe onafhankelijk opereren mits zij een zendvergunning (licentie) hebben verkregen, die in overleg met de IMC wordt afgegeven door het ministerie van Informatie.¹⁰³ Sierra Leone heeft twee door donoren gefinancierde radiostations: *Talking Drum Studio* en *UN-Radio*. Beide stations informeren de bevolking op een eenvoudige manier over belangrijke wetswijzigingen, ontwikkelingen op het gebied van lokaal bestuur en andere maatschappelijk relevante onderwerpen. Al sinds 2001 zendt *Talking Drum Studio* elke dag een radiossoap uit, die op lichtvoetige wijze de actualiteit bespreekt.

Zowel de regeringpartij ACP als de oppositie (SLPP) hebben sinds 2007 een landelijk te ontvangen radiostation. Beide stations zijn begonnen met uitzenden in

---

¹⁰¹ US Department of State, *Sierra Leone: Country Report on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008; Freedom House, *Freedom of the Press 2008 – Sierra Leone*, 29 april 2008.

¹⁰² Human Rights Commission of Sierra Leone, *The State of Human Rights in Sierra Leone*, 31 maart 2008; Society for democratic initiatives, *The state of the Sierra Leone media*, 28 september 2008.

¹⁰³ US Department of State, *Sierra Leone: Country Report on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

aanloop naar de parlementsverkiezingen. Ondanks waarschuwingen door de IMC en een aanpassing in de *media code of practise* verspreidden allebei de stations over en weer opruiende boodschappen die rivaliteit tussen de twee partijen aanwakkerde.¹⁰⁴ Dit gebeurde ook in aanloop naar de lokale verkiezingen van 2008. In mei 2008 liet de minister van informatie het SLPP radiostation Unity sluiten, met veel protest van de oppositie als gevolg. Geschrokken van de (internationale) aandacht kwam President Koroma de zender persoonlijk heropenen.¹⁰⁵

De kwaliteit van de nationale televisie in Sierra Leone is laag. De nationale staatszender zendt vooral informatie uit over de regering en de twee commerciële zenders programmeren voornamelijk muziek, series en sport. Buiten Freetown hebben weinig mensen een televisie. Internationale zenders als BBC World en CNN en zijn de best bekeken zenders.

Ten aanzien van de toegang tot internet of het hebben van een website worden, voor zover bekend, geen beperkingen opgelegd. Daarbij moet worden opgemerkt, dat de meeste inwoners van Sierra Leone niet beschikken over de hiervoor benodigde apparatuur. Er zijn, vooral in de hoofdstad Freetown, een aantal internetcafés.¹⁰⁶

3.3.2 Vrijheid van vereniging en vergadering

De grondwet voorziet in de vrijheid van vereniging en vergadering. In het algemeen respecteert de overheid dit recht. Sinds de *Political Parties Registration Commission (PPRC)* in de loop van 2006 operationeel is, kunnen alleen geregistreerde politieke partijen openbare activiteiten ontplooiën. In 2007 en 2008 hebben zich geen nieuwe politieke partijen geregistreerd.

Er vonden rond de presidents- en parlementsverkiezingen in 2007 en rond de lokale verkiezingen in 2008 een aantal incidenten plaats, waarbij de politie geweld gebruikte om demonstranten uit elkaar te halen en er gewonden vielen. De politie was ook in sommige gevallen onmachtig om geweld tijdens demonstraties te

---

¹⁰⁴ Freedom House, *Freedom of the Press 2008 – Sierra Leone*, 29 april 2008; US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008; Human Rights Commission of Sierra Leone, *The State of Human Rights in Sierra Leone*, 31 maart 2008.

¹⁰⁵ Reporters without Borders, *Letter to information minister about closure of opposition radio station*, 15 mei 2008; Society for democratic initiatives, *The state of the Sierra Leone media*, 28 september 2008.

¹⁰⁶ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

voorkomen en demonstranten vielen een aantal keer politiestations aan. De politie krijgt inmiddels trainingen in het handhaven van de orde tijdens demonstraties (zie ook 2.3. Veiligheidssituatie).¹⁰⁷

3.3.3 Vrijheid van godsdienst

De vrijheid van godsdienst wordt gegarandeerd in de grondwet en Sierra Leone heeft geen staatsreligie. De regering respecteert deze vrijheid in de praktijk en ook de bevolking onderling is op het punt van religie zeer verdraagzaam. De *Inter-Religious Council* (IRC), bestaande uit christelijke en islamitische leiders, is een actieve organisatie die zich inzet voor de consolidatie van de vrede in Sierra Leone. Tijdens de verslagperiode zijn er geen meldingen bekend geworden van structurele discriminatie, vervolging of detentie van individuen vanwege hun godsdienst.¹⁰⁸

3.3.4 Bewegingsvrijheid

De grondwet garandeert vrijheid van beweging, die over het algemeen ook door de overheid wordt gerespecteerd. Het gehele land is toegankelijk. Wel komt het nog steeds incidenteel voor dat reizigers bij wegblokkades geld wordt afgeperst door de politie. Dit gebeurt ook incidenteel door politie en douane aan de grens met Liberia.¹⁰⁹

Identiteitskaart

Elke burger van Sierra Leone van 16 jaar en ouder wordt geacht een identiteitskaart te hebben. Er zijn vier typen kaarten:

1. voor Sierra Leone jongeren van 16 tot 19 jaar,
2. voor Sierra Leone burgers van 19 jaar en ouder,

---

¹⁰⁷ UNSC, *Sixth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, S/2008/281, 29 april 2008; US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008; Society for Democratic Initiatives, *The state of the Sierra Leone Media*, november 2008.

¹⁰⁸ US Department of State, *Sierra Leone: International Religious Freedom Report 2008*, 19 september 2008; US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

¹⁰⁹ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

3. voor niet-Sierra Leonese inwoners die de nationaliteit van een ECOWAS¹¹⁰-staat hebben, en
4. voor niet-Sierra Leonese inwoners die niet de nationaliteit van een ECOWAS-staat hebben.

In de praktijk hebben de meeste inwoners van Sierra Leone geen identiteitskaart of een andere vorm van identificatie, omdat ze geen geld hebben er een aan te schaffen en omdat ze zich nooit hoeven te identificeren. 70% van alle identificatiedocumenten wordt aangevraagd door inwoners van Freetown. Er staan geen sancties op het niet hebben van een identificatiebewijs.

Het *National Registration Secretariat (NRS)* geeft al een lange periode geen identiteitskaarten meer uit. Het is niet duidelijk of en wanneer dit weer gaat gebeuren. Het schijnt wel mogelijk te zijn een tijdelijke identiteitskaart te verkrijgen bij het NRS, bestaande uit een formulier met een pasfoto, maar hierover zijn geen details bekend. Mensen die over een oude identiteitskaart beschikken kunnen deze blijven gebruiken.

Het is in Sierra Leone eenvoudig om aan een geboortebewijs te komen. In principe moeten kinderen kort na de geboorte worden aangegeven, maar dit gebeurt lang niet altijd. Een geboortebewijs wordt verkregen bij een afdeling van de gemeente waar de aanvrager woont. Aangezien veel mensen hun precieze geboortedatum niet weten, maar alleen het jaartal, zetten zij hun geboortedag op 1 januari. Het is niet nodig bij de aanvraag een identificatie te overleggen, het noemen van de (waarschijnlijke) geboortedatum is voldoende. Het is eenvoudig om hiermee te frauderen. In de oorlog zijn veel mensen hun geboortebewijs verloren.

Paspoort

Paspoorten worden alleen centraal afgegeven door het *Immigration Department* in Freetown en hebben een geldigheidsduur van vijf jaar na datum van afgifte. Er is één type paspoort voor zowel minderjarigen als volwassenen. Sierra Leone hanteert geen minimumleeftijd voor afgifte van een paspoort. Mannen en vrouwen van 16 jaar en ouder kunnen zelfstandig een paspoort aanvragen. Voor de aanvraag van een paspoort door een minderjarige jonger dan 16 jaar, is toestemming van een ouder of voogd nodig.

Bij de aanvraag van een paspoort dient een origineel geboortebewijs (of een gelegaliseerde kopie) dan wel een bewijs van naturalisatie in Sierra Leone te worden overgelegd, samen met een *proof of occupation* of een werkloosheidsverklaring en twee pasfoto's. Het overleggen van een

¹¹⁰

ECOWAS (*Economic Community of West African States*) is een regionale groep West-Afrikaanse staten, opgericht in 1975 met als doel de economische integratie te bevorderen.

identiteitskaart kan de aanvraag ondersteunen. Tenminste één interview met de aanvrager vormt onderdeel van de afgifteprocedure. Voorts worden de gegevens van de aanvrager vergeleken met een hem of haar eventueel eerder verstrekt paspoort. Omdat er vaak met pasfoto's wordt gefraudeerd (op uiteindelijke paspoort zit dan een andere pasfoto dan die van de aanvrager), is de aanvraag alleen geldig met een handtekening op de achterkant van beide pasfoto's van de *Chief Immigration Officer*. De leges voor een paspoort bedragen SLL 100.000.

Sierra Leoners die in het buitenland wonen, kunnen een paspoort aanvragen bij de Sierra Leonese ambassade. Wanneer betrokkene voor de eerste keer een Sierra Leoons paspoort aanvraagt, dient hij of zij in persoon naar de Sierra Leonese ambassade te gaan. Het door hem of haar ingevulde aanvraagformulier wordt met de vereiste onderliggende documenten (geboortebewijs, identiteitskaart, etc.) en de leges door de ambassade via het ministerie van Buitenlandse Zaken doorgestuurd naar het *Immigration Department* in Sierra Leone, dat het paspoort uitgeeft en het via de Sierra Leonese ambassade naar betrokkene stuurt. De procedure is erg tijdrovend. Als alternatief kan de familie van de aanvrager in Sierra Leone een aanvraagformulier kopen bij het *Immigration Department* (kosten: 3000 Leones) en deze naar de aanvrager in het buitenland sturen. Deze vult het formulier in en retourneert de ingevulde aanvraag naar de familie in Sierra Leone. De familie gaat met de aanvraag naar het *Immigration Department*, verkrijgt het paspoort, betaalt de leges en stuurt het de aanvrager in het buitenland toe.

In het geval dat betrokkene het bestaande Sierra Leonese paspoort wil verlengen en in het land waar men woont, geen ambassade van Sierra Leone is gevestigd, hoeft betrokkene het paspoort niet in persoon aan te vragen. De procedure is verder in principe dezelfde als bij het aanvragen van een paspoort.

Sierra Leonese ambassades in het buitenland hebben geen bevoegdheid om paspoorten te verstrekken. Zij mogen wel paspoorten verlengen en kunnen *laissez-passers* afgeven.

Het blijkt dat bovenstaande procedures in de praktijk niet door alle Sierra Leonese ambassades, bijvoorbeeld die in Brussel, wordt gevolgd.

Reizen naar het buitenland

Reizen naar het buitenland wordt door de overheid niet beperkt.¹¹¹ Om Sierra Leone te verlaten is wel een uitreisvisum nodig. De controle op het vliegveld *Lungi International Airport*, gelegen op 29 km ten noorden van Freetown (aan de overzijde van de baai waaraan Freetown ligt)¹¹², vindt plaats door douane en immigratiediensten. Uitvoering hiervan is af en toe chaotisch, waardoor de kans

---

¹¹¹ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

¹¹² Via de weg, rondom de baai waaraan Freetown ligt, is de afstand 187 kilometer.

aanwezig is dat personen ongecontroleerd uit kunnen reizen. De immigratiecontrole op het vliegveld is wel verbeterd en men is met internationale steun begonnen met aanpassing van de infrastructuur.

De luchthaven wordt aangedaan door regionale en een beperkt aantal internationale luchtvaartmaatschappijen. Sierra Leone heeft geen eigen luchtvaartmaatschappij.¹¹³ De internationale luchtvaartmaatschappij *Brussels Airlines* vliegt tweemaal per week rechtstreeks tussen Freetown en Brussel. *British Airways* en BMI vliegen vier maal per week op Lungi.¹¹⁴

Het vlakbij Freetown gelegen kleinere vliegveld *Hastings* is eveneens operationeel. Dit vliegveld wordt ondermeer gebruikt door de VN, die voor eigen personeel en dat van bevriende organisaties een weekdienstregeling onderhoudt tussen Liberia, Guinee, Sierra Leone en Ivoorkust.

De haven van Freetown is in slechte staat en wordt daardoor voornamelijk aangedaan door kleine kustvaartuigen en vissersschepen, en niet door schepen van grote internationale rederijen. Met financiële steun van onder andere de Wereldbank proberen de autoriteiten de infrastructuur te verbeteren.¹¹⁵

3.3.5 Rechtsgang

De grondwet voorziet in een onafhankelijke rechterlijke macht en de regering respecteert dit principe doorgaans.¹¹⁶ Direct na zijn aantreden gaf president Koroma hiervan blijk door onderzoek laten doen naar alle gevangenen die op dat moment op politieke gronden werden vastgehouden. Als gevolg hiervan werden in november 2007 de voormalige woordvoerder van de RUF, Omrie Golley, en Mohamed Alpha Bah en David Kai-Tongi vrijgesproken nadat zij bijna twee jaar gevangen hadden gezeten op verdenking van hoogverraad. Ze werden vrijgesproken bij gebrek aan bewijs.¹¹⁷

Vergeleken met de vorige verslagperiode zijn er meer gerechtshoven buiten de hoofdstad. Er zijn nu *magistrate judges* aanwezig in alle provinciehoofdsteden. Met behulp van de *Peacebuilding Commission* en *United Nations Development Programme* (UNDP) is een begin gemaakt met het wegwerken van lang-uitstaande

---

¹¹³ EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2008*, 1 juni 2008.

¹¹⁴ www.brusselsairlines.com; www.british-airways.com; www.flybmi.com.

¹¹⁵ EIU, *Sierra Leone: Country Profile 2008*, 1 juni 2008.

¹¹⁶ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

¹¹⁷ Amnesty International Report 2008, *Sierra Leone*, 10 februari 2008; Human Rights Watch, *World Report 2008, Sierra Leone*, 30 januari 2008.

rechtszaken door het instellen van tijdelijke gerechtshoven. Ook is een aantal gerechtshoven opgeknapt en van nieuw materiaal voorzien. In februari 2008 lanceerde president Koroma het – vooral door DFID gefinancierde - *Justice Sector Development Programme*, een groot project, dat uitbreiding, professionalisering en hervorming van de juridische sector als doel heeft.¹¹⁸

Echter, de staat van de juridische sector is op dit moment nog zwak en de reikwijdte ervan buiten de hoofdstad en grote steden is klein, zodat de toegang tot het recht voor de meeste mensen nog steeds zeer beperkt is. In 2007 en 2008 was 70 tot 80 procent van de bevolking (vooral in plattelandsgebieden) aangewezen op het netwerk van lokale rechtscolleges, waar door lekenrechters traditioneel recht wordt gesproken in civielrechtelijke zaken op het gebied van familierecht, erfrecht en landrecht. Dit stelt vooral vrouwen en jongeren in een zwakke rechtspositie, omdat deze vorm van rechtspraak ten opzichte van hen vaak discriminerend is. Een ander probleem van de lekenrechtspraak is de gevoeligheid voor corruptie door het gebrek aan transparantie en verantwoording. Het lekenrecht is niet gecodificeerd, waardoor er regionale verschillen optreden in uitspraken over gelijke misdrijven.¹¹⁹ Ook komt het voor dat *Chiefs* hun macht misbruiken door het illegaal vasthouden van personen, het opleggen van hoge straffen voor kleine vergrijpen en het behandelen van strafzaken die buiten hun mandaat liggen. Ook komt het voor dat zij zich laten omkopen of rijke verdachten een hand boven het hoofd houden.¹²⁰

Behalve het gebrek aan toegang tot het recht kampt de rechtspraak net als in de vorige verslagperiode met een tekort aan goed opgeleide rechters, aanklagers en advocaten. Dit zorgt voor vertragingen van rechtszaken en lange periodes van voorarrest, soms wel oplopend tot zes jaar. En hoewel rechtszaken over het algemeen eerlijk worden gevoerd, speelt beïnvloeding door corruptie toch een rol.¹²¹

---

¹¹⁸ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008; UNSC, *Sixth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, S/2008/281, 29 april 2008; UN Peacebuilding Commission, *Sierra Leone Peacebuilding Cooperation Framework*, 3 december 2007 (PBC/2/SLE/1).

¹¹⁹ Human Rights Watch, *World Report 2008, Sierra Leone*, 30 januari 2008; Human Rights Watch, *Sierra Leone – events of 2008*, november 2008; UN Peacebuilding Commission, *Sierra Leone Peacebuilding Cooperation Framework*, 3 december 2007 (PBC/2/SLE/1); Amnesty International, *Sierra Leone, Women face human rights abuses in the informal legal sector*, 17 mei 2006; US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

¹²⁰ Human Rights Watch, *World Report 2008, Sierra Leone*, 30 januari 2008; Human Rights Watch, *Sierra Leone – events of 2008*, november 2008; Amnesty International, *Sierra Leone, Women face human rights abuses in the informal legal sector*, 17 mei 2006; US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

¹²¹ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

De wet voorziet in pro Deo advocaten wanneer een verdachte geen eigen advocaat kan betalen, maar de praktijk is anders. Pro Deo advocaten zijn overbelast en worden weinig betaald, waardoor veel onbemiddelde verdachten geen juridisch advies krijgen voorafgaand aan hun rechtszaak. Dit betrof in 2008 ongeveer 90% van de gevangenen.¹²²

Er is één *juvenile court*, maar het aantal zaken is te hoog voor de enige rechter die er werkzaam is. Met de in 2007 aangenomen *Child Rights Act* is een begin gemaakt met het opzetten van een systeem voor jeugdrechtspraak, maar tot nu toe zijn hier nauwelijks concrete resultaten uit voortgekomen.

Speciaal Strafhof voor Sierra Leone

Op 16 januari 2002 tekenden de VN en de Sierra Leoneanse regering een overeenkomst inzake de oprichting van een Speciaal Strafhof voor Sierra Leone (*Special Court for Sierra Leone, SCSL*). Het SCSL is een onafhankelijk lichaam dat werkt met een internationale staf, benoemd door de VN en Sierra Leone gezamenlijk. Het mandaat van het Speciaal Strafhof is ‘*to try persons who bear the greatest responsibility for serious violations of international humanitarian law and Sierra Leonean law committed in the territory of Sierra Leone since 30 November, 1996*’. Het Hof wordt gefinancierd door vrijwillige donaties van VN-lidstaten, waaronder Nederland.¹²³

De processen van het SCSL worden gehouden in de Sierra Leoneanse hoofdstad Freetown. De rechtszaak tegen de voormalige Liberiaanse president Charles Taylor¹²⁴, de belangrijkste SCSL-verdachte, is om politieke en veiligheidsredenen overgeheveld naar Den Haag, waar het proces wordt gevoerd in een rechtszaal van het Internationaal Strafhof (*International Criminal Court, ICC*).¹²⁵

---

¹²² Amnesty International Report 2008, *Sierra Leone*, 10 februari 2008; US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

¹²³ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008; Human Rights Watch, *World Report 2008, Sierra Leone*, 30 januari 2008; Special Court for Sierra Leone, *Fact sheet November 2008*; BZ-nieuws, *Nederland steun vervolging oorlogsmisdaden*, 25 september 2008.

¹²⁴ In 2003 werd Charles Taylor door het SCSL beschuldigd van betrokkenheid bij oorlogsmisdaden tijdens de burgeroorlogen in Liberia en Sierra Leone. In augustus van dat jaar trad hij onder grote druk af als president van Liberia en vluchtte naar Nigeria, waar hij werd gearresteerd toen hij probeerde de Nigeriaanse grens met Kameroen over te steken. Hij werd vervolgens overgedragen aan het SCSL en verblijft thans in de detentie-unit van het *International Criminal Court (ICC)* in de gevangenis van Scheveningen. Taylor is het eerste Afrikaanse staatshoofd dat door een internationaal tribunaal is aangeklaagd voor misdaden tegen de menselijkheid.

¹²⁵ Human Rights Watch, *World Report 2007, Sierra Leone*, 30 januari 2008; Amnesty International Report 2008 - *Sierra Leone*, 10 februari 2008; ANP, *Het Speciale Hof voor*

Zie voor een overzicht van alle aangeklaagde personen het ambtsbericht van november 2007.

In 2007 rondde het SCSL twee rechtszaken af:

- de AFRC-zaak tegen Alex Tamba Brima, Santigie Borbor Kanu (beiden veroordeeld tot 50 jaar gevangenisstraf) en Brima Bazzy Kamara (veroordeeld tot 45 jaar gevangenisstraf).¹²⁶
- De *Civil Defence Force* (CDF)-zaak tegen Moinina Fofana (in augustus 2007 veroordeeld tot 6 jaar gevangenisstraf, maar na aanvullende veroordelingen voor moord en onmenselijke daden in mei 2008 veroordeeld tot 15 jaar) en Allieu Kondewa (in augustus 2007 veroordeeld tot 8 jaar gevangenisstraf, maar na aanvullende veroordelingen voor moord en onmenselijke daden in mei 2008 veroordeeld tot 20 jaar gevangenisstraf).¹²⁷

De verdachten van de vermeende coup poging in december 2005 / januari 2006 (de voormalige woordvoerder van de RUF, Omrie Golley, en twee voormalige RUF-strijders, Mohamed Alpha Bah en David Kai Tong) zijn op 1 november 2007 vrijgesproken bij gebrek aan bewijs.¹²⁸

In de RUF-zaak tegen Issa Hassan Sesay, Morris Kallon en Augustine Gbao zijn de getuigengehoren op 24 juni 2008 afgerond. Eind 2008 wordt een uitspraak verwacht.¹²⁹

Het proces tegen Charles Taylor begon op 4 juni 2007. Zijn rechtszaak werd om meerdere redenen diverse malen uitgesteld, maar loopt sinds begin januari 2008. Op dit moment worden getuigen gehoord. Het proces loopt redelijk op schema.¹³⁰

Sierra Leone en de Taylor-zaak, 30 mei 2007; ANP, *Speciaal Hof Sierra Leone legt eerste straffen op*, 19 juli 2007; www.sc-sl.org, bekeken op 27 oktober 2008.

¹²⁶ AFP, *Sierra Leone: de 45 à 50 ans de prison pour les premiers condamnés du TSSL*, 19 juli 2007; US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

¹²⁷ ANP/RTR, *Speciaal Hof veroordeelt Sierra Leone militieiders*, 2 augustus 2007; ANP, *Militieiders Sierra Leone veroordeeld*, 9 oktober 2007; US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008; www.sc-sl.org; Global Insight, *Country Intelligence – Analysis: Sierra Leone: former combattants sentenced for war crimes in Sierra Leone*, 28 mei 2008; BBC News, *SL tribunal doubles prison terms*, 29 mei 2008; Human Rights Watch Memorandum, *Political considerations in Sentence Mitigation for Serious Violations of the Laws of War before International Criminal Tribunals*, maart 2008.

¹²⁸ Human Rights Watch, *World Report 2008, Sierra Leone*, datum?; Amnesty International, *Report 2008, Sierra Leone*, datum?; US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

¹²⁹ www.sc-sl.org; Times online, *Inside the RUF: atlast the child soldiers of Sierra Leone have their say*, 16 juni 2008.

3.3.6 Arrestaties en detenties

De grondwet verbiedt willekeurige arrestaties en detenties, maar in de praktijk worden verdachten soms maanden vastgehouden voordat hun dossier wordt onderzocht of ze formeel in staat van beschuldiging worden gesteld. Voor zover bekend, waren er in de verslagperiode geen meldingen van politieke gevangenen.¹³¹

Situatie in gevangenissen

Overbevolking¹³², slechte hygiënische omstandigheden en een tekort aan eten en medische hulp blijven een groot probleem in de Sierra Leoneese gevangenissen en politiecellen. Als gevolg hiervan stierven in 2008 op zijn minst 30 personen in gevangenschap. Er is een tekort aan gevangenis personeel en zij krijgen hun salaris onregelmatig uitbetaald. Als gevolg hiervan bieden bewakers minimale veiligheid en komt het voor dat bewakers voedsel verkopen aan de gevangenen om hun salaris aan te vullen. Lijfstraffen, verblijf in een isoleercel, inhouden van rantsoen en het onthouden van sportmogelijkheden behoorden tot de standaard disciplinaire maatregelen.¹³³

Mannen en vrouwen zitten in principe in gescheiden cellen, maar delen wel vaak de faciliteiten. Vrouwen hebben in gevangenissen een slechtere positie dan mannen. Ze hebben vaak minder ruimte, minder mogelijkheden om te sporten, een cursus te doen of naar de kerk te gaan.¹³⁴

In Freetown zijn voor minderjarigen een voorarrestgevangenis (*Kingston Remand Home*) en een gewone gevangenis (*Approved School*). Er is ook een voorarrestgevangenis in Bo. De *Approved School* in Freetown was ondanks een recente renovatie door het *Justice Sector Development Program (JSDP)*¹³⁵ gedurende de verslagperiode niet open door een gebrek aan materiaal (waaronder

---

¹³⁰ Human Rights Watch, *Sierra Leone – Events of 2008*, november 2008; NRC, *Proces Taylor gaat redelijk volgens plan*, 2 oktober 2008; Reuters, *Warlord Taylor on trial*, 18 augustus 2008. Zie voor meer gedetailleerde informatie over Charles Taylor het Algemeen Ambtsbericht Liberia van 27 september 2007 onder § 2.2 ‘Politieke ontwikkelingen / Invloed Taylor’.

¹³¹ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

¹³² De belangrijkste gevangenis van Freetown, *Pademba Road Prison*, heeft een capaciteit van 350 personen, maar er verblijven er meer dan 1100.

¹³³ Human Rights Watch, *Sierra Leone – Events of 2008*, november 2008; US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008;

¹³⁴ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008; Human Rights Commission of Sierra Leone, *The state of human rights in Sierra Leone 2007*, 31 maart 2008.

¹³⁵ Het JSDP is in april 2005 gestart met behulp van buitenlandse donoren, vnl het Verenigd Koninkrijk (DFID).

matrassen) en personeel. De voorarrestgevangenis is wel in gebruik, maar in zeer slechte staat. Kinderen in voorarrest zitten hier samen met kinderen opgesloten die hun straf uitzitten. De condities in alle kinderfaciliteiten zijn slecht; er is gebrek aan voedsel en andere basisbehoeftes. Geweld onder de jongeren is een probleem. Behalve in de speciale faciliteiten bevinden zich ook kinderen in de gewone gevangenissen (zowel kinderen van gevangenen als kinderen die een straf uitzitten).¹³⁶

Het *Justice Sector Development Program (JSDP)* heeft gezorgd voor kleine verbeteringen in de gevangenissen, waaronder op het gebied van gezondheidszorg en de beschikbaarheid van water. Op het gebied van jeugddelinquenten heeft het programma renovaties uitgevoerd, maar zoals uit bovenstaande blijkt tot nu toe met weinig resultaat.¹³⁷

Bezoeken aan gedetineerden en aan detentiefaciliteiten door organisaties als UNIOSIL en het Internationale Rode Kruis werden gedurende de verslagperiode toegestaan, zo ook familiebezoeken.¹³⁸

3.3.7 Mishandeling en foltering

De grondwet verbiedt mishandeling en foltering, maar leden van de politie en veiligheidsdienst maakten in een aantal gevallen gebruik van excessief geweld, inclusief verkrachting. Het kwam ook voor dat gevangenen door bewakers werden mishandeld zonder hiervoor gestraft te worden.¹³⁹

Door programma's van IMATT en UNIOSIL is er de laatste jaren meer aandacht voor het probleem van (seksueel) geweld bij de politie en het leger. In 2008 was er

---

¹³⁶ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008; Human Rights Commission of Sierra Leone, *The state of human rights in Sierra Leone 2007*, 31 maart 2008; Youth Justice in Action, *Solidarity Day, Sierra Leone*, 15 november 2008; Sierra Leone Court Monitoring Programme, *Juvenile detention facilities in Sierra Leone: an up-date*, 3 juni 2008.

¹³⁷ Human Rights Watch, *Sierra Leone – Events of 2008*, november 2008; Sierra Leone Court Monitoring Programme, *Juvenile detention facilities in Sierra Leone: an up-date*, 3 juni 2008.

¹³⁸ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

¹³⁹ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

een aantal meldingen van ongeoorloofd gedrag bij het leger en hierop is naar verluid adequaat gereageerd door de legerleiding.¹⁴⁰

Zowel bij vrouwen als mannen komt het voor dat ze onder dwang worden ingewijd in *secret societies* (zie 3.4.6 Geheime genootschappen) en waarbij voor vrouwen besnijdenis wacht (zie 3.4.2 FGM).¹⁴¹

3.3.8 Verdwijningen

Gedurende de verslagperiode waren er geen berichten van politiek gemotiveerde verdwijningen. Gegevens over mogelijke ontvoeringen en verdwijningen van burgers zijn niet bekend.¹⁴²

3.3.9 Moorden en buitengerechtelijke executies

Er zijn geen meldingen bekend dat tijdens de verslagperiode politiek gemotiveerde buitengerechtelijke executies zijn gepleegd door het regeringsleger, door met de regering sympathiserende strijdkrachten, of door voormalige rebellen.¹⁴³

3.3.10 Doodstraf

Sierra Leone heeft het Internationaal Verdrag inzake Burger- en Politieke Rechten geratificeerd, maar niet het tweede protocol betreffende de afschaffing van de doodstraf.¹⁴⁴ De Sierra Leonese wetgeving kent de doodstraf voor enkele zware misdaden (roof met geweld en moord) en voor mouterij en landverraad. In de praktijk wordt de doodstraf alleen opgelegd in het geval van landverraad, maar feitelijk niet ten uitvoer gebracht. Volgens *Human Rights Watch* zijn er momenteel

---

¹⁴⁰ Human Rights Watch, *Sierra Leone – Events of 2008*, november 2008; UNSC, *Sixth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone*, S/2008/281, 29 april 2008.

¹⁴¹ HRW, *World Report 2007*, p. 150 (11 januari 2007) en US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

¹⁴² US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

¹⁴³ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

¹⁴⁴ www.ohchr.org/countries/ratification (31 juli 2007). Zie ook § 3.1 'International verdragen en protocollen' (Mensenrechten).

23 personen tegen wie de doodstraf is opgelegd, volgens *Amnesty International* 18.¹⁴⁵ Voor zover bekend, werden er gedurende de verslagperiode geen doodvonnissen uitgesproken en heeft er geen tenuitvoerlegging van de doodstraf plaatsgehad.¹⁴⁶

Eén van de aanbevelingen van de Waarheids- en Verzoeningscommissie betrof de afschaffing van de doodstraf. De autoriteiten houden echter nog vast aan de doodstraf met de aantekening dat deze alleen bij zware misdaden mag worden uitgesproken. In het Statuut van het Speciale Strafhof is de doodstraf niet voorzien onder de op te leggen straffen.¹⁴⁷

3.3.11 Mensenhandel

Volgens de wet is mensenhandel in Sierra Leone verboden. In de praktijk komt het desondanks voor. Slachtoffers zijn vooral vrouwen en kinderen, die onder valse voorwendsels worden weggelokt en elders in het land of in andere landen onder dwang te werk worden gesteld, veelal in de seksindustrie of in de mijngebieden. Ze kunnen ook in de landbouw en visserij te werk worden gesteld. De meerderheid van de mensenhandelaren zijn familieleden of zogenaamde vrienden van de slachtoffers. Er zijn geen aanwijzingen dat mensen structureel worden verhandeld via professionele smokkelnetwerken.¹⁴⁸

Sierra Leone voldoet niet geheel aan de minimum standaarden voor de uitbanning van mensenhandel¹⁴⁹. Met de beperkte middelen die er zijn besteedt de overheid vooral aandacht aan vervolging van mensenhandel. Volgens de *Anti-Trafficking in Persons Act (2005)* is de maximum straf voor mensenhandel tien jaar. De overheid

---

¹⁴⁵ Amnesty International, *Amnesty International Report 2008- Sierra Leone*, februari 2008; Human Rights Watch, *World Report 2008 – Sierra Leone*, 30 januari 2008.

¹⁴⁶ Human Rights Commission of Sierra Leone, *The state of human rights in Sierra Leone 2007*, 31 maart 2008.

¹⁴⁷ UNSC, S/2000/915, *Report of the Secretary-General on the establishment of a Special Court for Sierra Leone* (4 oktober 2000).

¹⁴⁸ US Department of State, *Trafficking in persons report 2008 – Sierra Leone*, 4 juni 2008; US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

¹⁴⁹ Het land staat op de door de VS-opgestelde Tier 2 lijst. Dit is een indeling (Tier 1, Tier 2, Tier 2 Watch List en Tier 3), waar landen in geplaatst worden met betrekking tot mensensmokkel. Bij Tier 1 voldoet een land volledig aan de criteria van de door de V.S. opgestelde Trafficking Victim Protection Act (TVPA), bij Tier geheel 3 niet..

rapporteerde dat ze in 2007 veertien zaken heeft onderzocht. Hiervan hebben in vijf zaken vervolgingen plaatsgevonden.¹⁵⁰

De overheidsinstanties die zijn betrokken bij het bestrijden van mensenhandel zijn de *Sierra Leone Police* (SLP), het *Ministry of Social Welfare, Gender and Children's affairs*¹⁵¹, het *Immigration Department* en de *Office of National Security*. Volgens de *Anti-Trafficking in Persons Act (2005)* zou er een mensenhandel-secretariaat worden ingesteld, dat alle nationale *anti-trafficking* activiteiten zou coördineren, maar tot op heden is dit er niet. De *National Anti-Trafficking Task Force* (ook voortgekomen uit de wet uit 2005 en bestaande uit vertegenwoordigers van overheid en maatschappelijk middenveld) komt niet meer maandelijks bijeen en de vertegenwoordigers van de overheid wonen de bijeenkomsten nauwelijks bij.¹⁵²

De Sierra Leonese overheid heeft geen eigen opvangmogelijkheden, maar heeft dit uitbesteed aan de *International Organisation for Migration* (IOM). Ook de *Family Support Units (FSU)* van de SLP en het ministerie van Sociale Zaken werken samen met IOM op het gebied van mensenhandel. In maart 2008 opende IOM een nieuw door de overheid gefinancierd opvanghuis voor vrouwen en hun kinderen. Deze opvang biedt een veilige plek, medische en psychische zorg, en re-integratie met familie. De opvang biedt plek aan twintig mensen, maar meestal zijn er niet meer dan vijf tegelijkertijd. Dit komt omdat er strenge voorwaarden zijn verbonden aan een plek in de opvang: vrouwen moeten kunnen aantonen dat ze gesmokkeld zijn geweest. Het ministerie van Sociale Zaken draagt de vrouwen voor.¹⁵³

Behalve IOM zijn de volgende organisaties actief in de strijd tegen mensenhandel: *Faith Alliance Against Slavery and Trafficking (FAAST)*, *Defence for Children* en *Unicef*. Zij houden zich vooral bezig met voorlichtingsactiviteiten, maar ook met opvang van kinderen die het slachtoffer zijn geworden van mensenhandel.¹⁵⁴

---

¹⁵⁰ US Department of State, *Trafficking in persons report 2008 – Sierra Leone*, 4 juni 2008; US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

¹⁵¹ In het ambtsbericht wordt verder gesproken over het ministerie van Sociale Zaken.

¹⁵² US Department of State, *Trafficking in persons report 2008 – Sierra Leone*, 4 juni 2008; US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

¹⁵³ Dienstreis: gesprek IOM, 5 november 2008; US Department of State, *Trafficking in persons report 2008 – Sierra Leone*, 4 juni 2008; US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

¹⁵⁴ Concord Times (op www.allafrica.com), *Human Trafficking Campaign penetrates schools*, 5 mei 2008; www.socialledge.org, *Trafficking in persons in Sierra Leone*, 24 juni 2008.

3.4 Specifieke groepen

De grondwet voorziet in gelijke rechten voor alle burgers in Sierra Leone, ongeacht etniciteit, geslacht, herkomst of overtuiging. In de praktijk worden deze rechten niet altijd door de Sierra Leone overheid gewaarborgd.¹⁵⁵ Hieronder wordt nader ingegaan op de positie van vrouwen, op FGM, de positie van minderjarigen, homoseksuelen, etnische groepen, de rol van geheime genootschappen en dienstplichtigen.

3.4.1 Vrouwen

De grondwet verbiedt discriminatie van vrouwen en voorziet in gelijke rechten voor vrouwen. Sierra Leone heeft in 1988 het Verdrag inzake Uitbanning van Alle Vormen van Discriminatie tegen Vrouwen geratificeerd.¹⁵⁶ In juni 2007 is nieuwe wetgeving in werking getreden inzake bescherming tegen huiselijk geweld en gedwongen huwelijken van jonge vrouwen, alsmede het kunnen erven van eigendommen door vrouwen (zie 4.1.2 Nationale Wetgeving). Tot nu toe merken vrouwen niet veel van deze verbeterde juridische positie. In de praktijk worden vrouwen in Sierra Leone belemmerd in het opeisen van hun rechten als gevolg van sociale druk van hun omgeving en door gebrek aan opleiding. Daarnaast werkt het gewoonterecht, dat voor 70% van de mensen de enige vorm van recht is waar ze toegang tot hebben, bijna altijd ten nadele van vrouwen.

Mensenrechtenorganisaties hopen echter dat de nieuwe wetgeving, die in principe boven het gewoonterecht gaat, vrouwen de zelfverzekerdheid geven om voor zichzelf op te leren komen. Verschillende organisaties houden informatiebijeenkomsten om vrouwen te informeren over de nieuwe wetten.¹⁵⁷

Maatschappelijke positie

In het algemeen zijn er geen wettelijke beperkingen die vrouwen ervan weerhouden deel te nemen aan het openbare leven. Ze zijn werkzaam bij bedrijven, in maatschappelijke organisaties en binnen de overheid. Ze zijn echter ondervertegenwoordigd ten opzichte van mannen. Tijdens de lokale verkiezingen van juli 2008 was 18% van de kandidaten een vrouw. In het parlement is 13% van de leden vrouw (ten opzichte van 27% in 2002) en drie van de twintig ministers

---

¹⁵⁵ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

¹⁵⁶ Zie ook § 3.1 'Internationale verdragen en protocollen' (Mensenrechten).

¹⁵⁷ Amnesty International, *Sierra Leone: Women face human rights abuses in the informal legal sector*, 17 mei 2006; US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008; IRIN, *Sierra Leone: New laws give women unprecedented rights, protections*, 4 juli 2007; UNIOSIL, *Sierra Leone: UNIOSIL, GEMS and UNIFEM take the Gender Laws to the Freetown community*, 26 maart 2008.

zijn vrouw. Vrouwenorganisaties hebben in 2007 campagne gevoerd voor het instellen van een quotum van 30% voor politieke posities voor vrouwen, een voorstel dat ook door de TRC was gedaan. Dit voorstel kwam niet door het parlement.¹⁵⁸

De meeste vrouwen vervullen echter een functie binnen de familie en hebben geen betaald werk. Slechts 20% van de vrouwen in Sierra Leone kan lezen of schrijven. Onder het gewoonrecht verschillen de rechten en status van vrouwen naar gelang de etnische groep waartoe zij behoren¹⁵⁹, maar zij zijn altijd beperkter dan die van mannen. Hun status is gelijk aan die van een minderjarige. Vrouwen worden vaak gezien als het eigendom van hun man; na zijn overlijden wordt de vrouw eigendom van zijn familie.¹⁶⁰

Reproductieve gezondheidszorg

De situatie voor vrouwen wat betreft reproductieve gezondheidszorg in Sierra Leone is zeer slecht. Een op de acht vrouwen sterft tijdens de bevalling en één op de drie kinderen overleeft de bevalling niet. Hiervoor zijn veel redenen aan te geven, waaronder slechte medische voorzieningen, slechte bereikbaarheid van ziekenhuizen en geldgebrek. De meeste vrouwen zijn aangewezen op een *traditional birth attendant*, die wel veel kennis heeft van traditionele geneeswijzen, maar niet veel kan doen bij complicaties tijdens de zwangerschap of de bevalling. Vrouwen gaan vaak te laat naar het ziekenhuis en hebben geen geld voor het vervoer, waardoor ze kilometers moeten lopen terwijl ze al midden in de bevalling zitten. Een andere oorzaak van de hoge moedersterfte is dat veel meisjes te vroeg trouwen, soms al op vijfjarige leeftijd. In de *Child Right Act* is een passage opgenomen, die *early marriages* verbiedt, maar in de praktijk wordt hier nog niet de hand aan gehouden. Jong getrouwde meisjes worden over het algemeen snel zwanger, terwijl hun lichaam nog niet is volgroeid. De kans is dan groot dat ze al tijdens de zwangerschap of tijdens de bevalling overlijden. Hoewel het in Sierra Leone officieel wordt ontkend door de meeste organisaties, blijkt uit

---

¹⁵⁸ Human Rights Commission of Sierra Leone, *The state of human rights in Sierra Leone*, 31 maart 2008; Voa News, *Sierra Leone women fight for more representation*, 27 december 2007; Search for Common Ground Sierra Leone, *Election special*, augustus 2008; Global News Blog, *Women Candidates progress, but not enough*, 2 augustus 2008; US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

¹⁵⁹ De Temne en Limba in het westen en noorden van het land geven vrouwen meer rechten op het gebied van het erfrecht dan de Mende in het zuiden en oosten, die de voorkeur geven aan mannelijke erfenamen. Bij de Temne kan een vrouw geen stamhoofd (*paramount chief*) zijn en geen land op eigen naam bezitten, bij de Mende komt een paar vrouwelijke stamhoofden voor en kunnen vrouwen grondbezitters zijn.

¹⁶⁰ AI, AFR 51/002/2006, *Sierra Leone: Women face human rights abuses in the informal legal sector*, 17 mei 2006 en US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

onderzoek van de *World Health Organisation* (WHO) dat er een relatie bestaat tussen complicaties tijdens de bevalling en hoge babysterfte en *Female Genital Mutilation* (FGM).¹⁶¹

Gender based violence

In Sierra Leone komt *gender based violence*¹⁶² zeer veel voor, wat kenmerkend is voor post-conflictlanden¹⁶³. Tijdens de burgeroorlog werden veel meisjes en vrouwen ontvoerd en verkracht door rebellen en kwam seksueel geweld op grote schaal voor.¹⁶⁴ Maar ook los van de oorlog is (seksueel) geweld tegen vrouwen en meisjes wijdverbreid en geaccepteerd. Dit ondanks het feit dat verkrachting volgens de wet een misdaad is, met gevangenisstraffen oplopend tot veertien jaar. Als het al als een probleem wordt beschouwd, ziet men het als een gemeenschapsprobleem en niet als een strafrechtelijk probleem.¹⁶⁵

Een van de meest voorkomende vormen van *gender based violence* is verkrachting en mishandeling binnen het huwelijk. Volgens het gewoonterecht is het een man toegestaan ‘*to chastise their wives in certain circumstances.*’ Vrouwen vinden het zelf ook vaak normaal of denken dat ze het verdiend hebben. De meeste vrouwen zwijgen er daarom ook over. Daarnaast zijn ze van hun man afhankelijk voor een inkomen en vrezen ze uit hun gemeenschap te worden verstoten als ze een aanklacht indienen. Hierdoor genieten mannen veelal straffeloosheid. Wanneer een vrouw de verkrachting of mishandeling wel naar buiten brengt, wordt de zaak meestal bij een traditionele rechtbank behandeld. Dit is wettelijk niet toegestaan en is vaak nadelig voor de vrouw.¹⁶⁶

Politie en rechterlijke macht reageren nauwelijks op meldingen van *gender based violence*, maar hierin komt langzaam verandering. Sinds een paar jaar brengen verschillende nationale en internationale ngo’s en donoren het probleem onder de aandacht. Hun inspanningen hebben geleid tot de in 2007 door het parlement aangenomen *Domestic Violence Act*, die huiselijk geweld bestempelt als een

---

¹⁶¹ Washington Post, *A mother’s final look at life*, 12 oktober 2008; World Health Organisation, *Eliminating Female genital mutilation*, 2008.

¹⁶² Dit is de algemene term voor alle vormen van geweld die worden gebruikt tegen vrouwen en sexuele minderheden.

¹⁶³ Amnesty International, *Sierra Leone: Women face human rights abuses in the informal legal sector*, 17 mei 2006.

¹⁶⁴ Amnesty International, *Sierra Leone: Getting reparations right for survivors of sexual violence*, 1 november 2007.

¹⁶⁵ Amnesty International, *Sierra Leone: Women face human rights abuses in the informal legal sector*, 17 mei 2006 en US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

¹⁶⁶ Amnesty International, *Sierra Leone: Women face human rights abuses in the informal legal sector*, 17 mei 2006 en US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

misdrijf. Verder functioneren de *Family Support Units (FSU)*¹⁶⁷ redelijk. Hier kunnen vrouwen (en meisjes) aangifte doen van (seksueel) geweld door hun echtgenoot of derden. De FSU's houden het aantal aangiftes bij en zien hierin een lichte stijging. Echter, de meeste vrouwen die een geval van seksueel geweld melden, zetten uiteindelijk de aangifte niet door. Dit heeft verschillende oorzaken: angst voor het medische onderzoek dat onderdeel uitmaakt van de aangifteprocedure, de kosten die hieraan zijn verbonden en angst voor verstoting door de gemeenschap. Vrouwen zijn voor bijna alles van hun man afhankelijk en hebben zelf meestal geen enkel inkomen. Als ongetrouwde meisjes een verkrachting melden bij hun familie bestaat de kans dat de zaak informeel binnen de gemeenschap wordt afgehandeld en er geen aangifte volgt. Dit kan betekenen dat het meisje met haar verkrachter moet trouwen.

Om slachtoffers van seksueel geweld te helpen zijn *Rainbow Centres* opgericht door het *International Rescue Committee (IRC)*. Deze zijn gevestigd in Freetown, Kenema en Koidu, voeren het medisch onderzoek gratis uit en staat vrouwen bij nadat ze een aangifte hebben gedaan. Vergeleken met de vorige verslagperiode is er enige verbetering opgetreden in de bescherming van de slachtoffers bij de rechtbank; rechters horen hun zaak vaak achter gesloten deuren. De meeste aangiftes komen door de tekortkomingen in het juridische systeem echter niet tot een rechtszaak.¹⁶⁸

Prostitutie is niet verboden bij wet en een vrij algemeen verschijnsel. Veel vrouwen in achterstandsposities¹⁶⁹ zoeken hun toevlucht tot prostitutie om voor zichzelf en hun kinderen een inkomen te verzekeren. Een aantal ngo's ontfermt zich over deze vrouwen door hen bijvoorbeeld vakopleidingen aan te bieden, waardoor zij op den duur op een andere manier in hun levensonderhoud kunnen voorzien.¹⁷⁰

---

¹⁶⁷ Een *Family Support Unit (FSU)* maakt deel uit van de *Sierra Leone Police (SLP)*. Bij de FSU's, die verspreid zijn over diverse politiestations in het land, kan aangifte van seksueel misbruik worden gedaan met als doel de dader van rechtswege te vervolgen.

¹⁶⁸ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

¹⁶⁹ Veelal zijn dit vrouwen en meisjes die tijdens de burgeroorlog gescheiden zijn geraakt van hun familie of het slachtoffer zijn geworden van seksueel geweld.

¹⁷⁰ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008; Amnesty International, 51/005/2007, *Sierra Leone: Getting reparations right for survivors of sexual violence*, 1 november 2007.

3.4.2 Female Genital Mutilation (FGM)

Genitale verminking (*Female Genital Mutilation, FGM*, of *Female Genital Cutting, FGC*) komt in Sierra Leone veelvuldig voor. Het is een breed geaccepteerde traditie binnen alle etnische groepen, met uitzondering van de christelijke Krio¹⁷¹. Er is geen samenhang vastgesteld tussen FGM en opleidingsniveau. De vorm van FGM die het meest wordt toegepast is excisie. Hierbij wordt de clitoris weggesneden samen met (een deel van) de binnenste schaamlippen (Type II volgens de WHO richtlijnen). Moslim Krio passen de lichtste variant van FGM toe, het wegsnijden van een stukje huid bij de clitoris (type I).

In alle lagen van de bevolking wordt FGM toegepast als onderdeel van de initiatie van meisjes in *secret societies*: geheime vrouwelijke genootschappen, bekend als de *Bondo* (of *Bundu*) of *Sande Societies* (zie ook 4.4.6 Geheime genootschappen). Buurlanden Liberia en Guinee kennen ook geheime genootschappen. Initiatie in een geheim genootschap gaat gepaard met geheime rituelen en openbare vieringen. Leiders van de genootschappen claimen dat ze bovennatuurlijke krachten hebben en maken meisjes en vrouwen bang met verhalen dat ze iets vreselijks overkomt als ze vertellen wat ze hebben meegemaakt tijdens hun initiatie.

De leeftijd waarop FGM bij meisjes wordt toegepast verschilt, maar dit is meestal tussen de 10 en 15 jaar, de leeftijd waarop meisjes gaan menstrueren. Het komt evenwel steeds vaker voor dat meisjes op steeds jongere leeftijd (vanaf een jaar of vijf) worden besneden (zie verderop in de tekst). Door het hele land wordt het initiatieritueel gezien als een *rite de passage* naar het worden van een vrouw. Traditioneel gezien was een meisjes 'trouwrijp' als ze was besneden en werd de ingreep vaak (gedeeltelijk) door de toekomstige echtgenoot betaald. Meisjes werden niet geacht seksueel actief te zijn voordat ze waren besneden. Deze traditie is veranderd, omdat steeds meer meisjes op jonge leeftijd al seksueel actief zijn.¹⁷² De initiatie hangt tegenwoordig niet meer altijd samen met een huwelijk. Ook komt het voor (in beperkte mate) dat ouders het belangrijk vinden dat hun dochters eerst hun school afmaken voordat ze gaan trouwen. Ze proberen dan de initiatie uit te stellen tot na de middelbare school.¹⁷³

De besnijdenis zelf wordt uitgevoerd door een *Soweh*, die ook de traditionele verloskundige is (*Traditional Birth Attendant*). *Soweh's* hebben veel kennis van kruidengeneeskunde en zijn voor de meeste mensen in afgelegen gebieden de

---

¹⁷¹ Christelijke Krio wonen voornamelijk in Freetown. Islamitische Krio worden wel besneden.

¹⁷² UNICEF, *Patterns of Female Genital Cutting in Sierra Leone: a preliminary study*, april 2008.

¹⁷³ Writenet, *Sierra Leone: the influence of the secret societies, with special reference to female genital mutilation*, augustus 2007.

enige ‘medische’ zorgverleners. *Soweh*'s zijn de leiders van de Bondo. Zij hebben veel invloed in de gemeenschap en danken hun macht aan de aan hen toegedichte bovennatuurlijke krachten.

De functie van besnijdster wordt gewoonlijk van moeder op (oudste) dochter overgedragen. Hiervan kan worden afgeweken als een andere dochter beter geschikt lijkt. Heeft de besnijdster geen dochter dan wordt zij opgevolgd door de oudste dochter van het naast familielid van de *Soweh*. Jonge meisjes worden leerling van hun moeder of tante, die hen alle regels en voorschriften van de Bondo gemeenschap leert. Ze kijkt toe tijdens de besnijdenissen en de nazorg. Pas na een periode van zeven tot tien jaar zal ze zelf beginnen te besnijden, onder supervisie van haar moeder of tante. *Soweh*'s zijn zelf altijd besneden, de verhalen gaan dat ze zelfs zeven maal besneden zijn. Het is zeer moeilijk voor een meisje om het *soweh*-schap te weigeren.

De leden van de Bondo worden binnen de gemeenschap geëerd en gerespecteerd. Tegelijkertijd worden zij om hun vermeende bovennatuurlijke krachten gevreesd door mannen en door vrouwen die de inwijding niet hebben ondergaan. Hieraan ontlene ze invloed en onafhankelijkheid binnen de gemeenschap. De Bondo zijn daarom van grote betekenis voor vrouwen en symboliseren vrijheid ten opzichte van mannen. Ook om een andere reden is lidmaatschap van de Bondo voor vrouwen van groot belang: ze dragen zorg voor de traditionele gezondheidszorg voor hun leden.¹⁷⁴

De inwijding in een geheim genootschap is meestal een groepsproces, waarbij meerdere meisjes tegelijk worden besneden. Het vindt half jaarlijks of jaarlijks plaats, meestal in de kerstvakantie of zomervakantie. Er zijn geen mannen bij de ceremonies aanwezig. Zij worden geweerd maar zijn ook vaak bang voor de bovennatuurlijke gaven die worden toegedicht aan de *Soweh*'s.

De plaats van de besnijdenis is met veel geheimzinnigheid omgeven, omdat men er niet over mag praten. Het wordt de *Bondo Bush* genoemd en is een afgelegen plek buiten het dorp. De ruimte wordt afgescheiden door een soort schutting van palmladeren. In de stad gebeurt de besnijdenis in een huis en niet buiten. De besnijdenis zelf is pijnlijk, omdat de ingreep zonder verdoving plaats vindt. Vaak wordt de wond ingewreven met speciale kruiden, wat de pijn verergert en kans op infecties vergroot.¹⁷⁵

Traditioneel gezien bleven meisjes, nadat ze waren besneden, als onderdeel van de initiatie in de Bondo gemeenschap maanden in het bos wonen en leerden ze koken,

---

¹⁷⁴ Writenet, *Sierra Leone: the influence of the secret societies, with special reference to female genital mutilation*, augustus 2007.

¹⁷⁵ UNICEF, *Patterns of Female Genital Cutting in Sierra Leone: a preliminary study*, april 2008.

respect tonen voor ouderen en je echtgenoot, je gezin goed verzorgen, rituele liedjes en andere rituele zaken die bij het genootschap horen. Tegenwoordig is dit onderdeel van de initiatie minder uitgebreid; de meeste meisjes blijven hooguit een paar weken in de bush, maar meestal korter.¹⁷⁶

Uit verschillende bronnen¹⁷⁷ blijkt dat meisjes op steeds jongere leeftijd (vanaf een jaar of vijf) worden besneden. Over de redenen hiervoor verschillen de meningen van experts en ngo's. Sommige zeggen dat ouders niet willen dat hun dochter tegen FGM in opstand komt en laten haar daarom besnijden op een leeftijd dat ze nog van niets weet. Anderen zeggen dat het vooral een economische reden heeft: de initiatierituelen gaan gepaard met veel cadeaus; meisjes gaan voorafgaand aan de initiatie met hun moeder nieuwe kleding kopen (meestal nog onwetend over de reden hiervan) en hoe ouder het meisje, hoe meer wensen ze heeft. Het besnijden van een baby of een kleuter kost eenvoudigweg minder geld.

Er is in Sierra Leone geen wet die FGM verbiedt. De *Child Right Act* werd pas door het parlement aangenomen nadat een passage over het strafbaar stellen van FGM was verwijderd.¹⁷⁸ Vanwege de macht van de Bondo en de vrees voor verlies van politieke aanhang durven veel politici de praktijk van genitale verminking niet aan de kaak te stellen. Ook geloven zij dat vrouwenbesnijdenis traditioneel een belangrijk onderdeel vormt van de Sierra Leonese cultuur.¹⁷⁹

De laatste twee jaar zijn er voorzichtige discussies over de gevaren van FGM en spreekt een aantal ngo's en VN-organisaties als UNICEF zich in Sierra Leone openlijk uit tegen FGM. De belangrijkste ngo's zijn: *The National Movement for Emancipation and Progress* (NaMEP, een coalitie van twintig lokale en regionale organisaties, met *Amazonian Initiative* als een van de bekendste) en het *International Rescue Committee* (IRC). NaMEP en IRC werken niet samen en hebben een ander idee over de manier waarop met het onderwerp omgegaan moet worden. IRC is van mening dat FGM zeer voorzichtig moet worden benaderd en alleen door Sierra Leonese vrouwen aan de kaak gesteld kan worden die zelf FGM ondergaan hebben. Het gevaar bestaat volgens IRC dat de strijd tegen FGM anders wordt gezien als iets van de *whiteman's donor* en dat dit voor de praktijk van

---

¹⁷⁶ UNICEF, *Patterns of Female Genital Cutting in Sierra Leone: a preliminary study*, april 2008.

¹⁷⁷ UNICEF, *Patterns of Female Genital Cutting in Sierra Leone: a preliminary study*, april 2008; US Department of State, *Country report on Human Rights Practice, Sierra Leone 2007*, 11 maart 2008.

¹⁷⁸ UNICEF, *Patterns of Female Genital Cutting in Sierra Leone: a preliminary study*, april 2008; US Department of State, *Country report on Human Rights Practice, Sierra Leone 2007*, 11 maart 2008; BBC News, *Sierra Leone bans child brides, not FGM*, 6 augustus 2007.

¹⁷⁹ UNICEF, *Patterns of Female Genital Cutting in Sierra Leone: a preliminary study*, april 2008.

FGM averechts werkt.¹⁸⁰ Ook binnen de overheid is er langzaam discussie mogelijk over het onderwerp. Een aantal politici heeft zich uitgesproken tegen FGM, maar doet dit vooral in kleine kring en via ondersteuning van ngo's. De actiefste groep tegen FGM is de *Pentacostal Church* ('born-again Christenen'), die om theologische redenen weerstand biedt aan de praktijk.¹⁸¹

Tot nu toe is er op kleine schaal resultaat bereikt met de activiteiten tegen FGM: een aantal *Soweh*'s heeft hun instrumenten ingeleverd en er zijn verhalen dat ouders (vaak hoger opgeleid of teruggekomen uit het buitenland) hun dochters de keus geven. Ook een aantal *born-again* christenen passen geen FGM toe. Het is echter moeilijk te achterhalen om welke aantallen het gaat, omdat de meeste mensen er niet over praten.¹⁸²

Vrouwen en meisjes hebben nauwelijks de mogelijkheid om zich, door elders in het land een toevlucht te zoeken, te onttrekken aan genitale verminking. In stedelijke gebieden is er nog een zekere mogelijkheid om, door van huis weg te lopen, te ontsnappen aan de controle van de familie en op die manier te ontkomen aan genitale verminking. Ook zijn er in steden families waar meisjes de mogelijkheid hebben om zelf te kiezen of ze FGM willen ondergaan. De kans bestaat dan wel dat, wanneer ze naar het dorp van familie gaan, als nog worden besneden. Op het platteland is er vrijwel geen mogelijkheid je te onttrekken aan FGM. Meisjes moeten dan iemand kennen in een stad die ze onderdak wil verlenen. Dit gebeurt soms, maar er zijn geen cijfers over.¹⁸³

3.4.3 Minderjarigen

Hoewel Sierra Leone nog steeds wordt geassocieerd met kindsoldaten, is dit in het land zelf geen dagelijks gespreksonderwerp meer. De oorlog is nu zes jaar afgelopen en sinds een aantal jaar zijn alle ex-kindsoldaten en kinderen die in de oorlog hun familie zijn kwijt geraakt, gere-integreerd in de samenleving. Zowel de overheid als donoren hebben ex-kindsoldaten niet meer als doelgroep en er zijn ook geen specifieke projecten meer die zich op deze groep kinderen/jongeren

---

¹⁸⁰ International Rescue Committee, *Rainbo Programme Update July 2008, FGM: Why the sudden interes in Sierra Leone*, juli 2008; NaMEP Fact Sheet, 28 mei 2008.

¹⁸¹ UNICEF, *Patterns of Female Genital Cutting in Sierra Leone: a preliminary study*, april 2008.

¹⁸² UNICEF, *Patterns of Female Genital Cutting in Sierra Leone: a preliminary study*, april 2008.

¹⁸³ UNHCR, *Sierra Leone: the influence of the secret societies, with special reference to female genital mutilation*, augustus 2007; UNICEF, *Patterns of Female Genital Cutting in Sierra Leone: a preliminary study*, april 2008.

richten. De problemen die zij hebben worden meegenomen in het algemene beleid ten aanzien van kinderen. In dit ambtsbericht zal daarom ook geen expliciete aandacht meer worden besteed aan door de burgeroorlog getroffen kinderen.¹⁸⁴

Meerderjarigheid en zelfredzaamheid

De in 2007 ingevoerde *Child Rights Act* vervangt of gaat boven alle eerdere wetten die betrekking hebben op kinderen. Volgens de nieuwe wet is een kind een persoon onder de achttien jaar. Vanaf achttien is men meerderjarig. Ook is in de wet opgenomen dat de huwbare leeftijd achttien jaar is voor een *marriage of whatever kind* (dus ook een huwelijk volgens het gewoonterecht).¹⁸⁵

In de praktijk wordt de hand hier in het geheel niet aan gehouden. Op het platteland in Sierra Leone is het gebruikelijk dat meisjes trouwen op zeer jonge leeftijd (soms al vanaf vijf jaar), nadat zij de traditionele inwijdingsriten voor vrouwen hebben doorlopen. Voor jongens is die leeftijd ongeveer vijftien jaar. Van getrouwde stellen wordt verwacht dat zij in het vervolg voor zichzelf zorgen en dus zelfredzaam zijn. In de steden en onder christelijke Krio is dit traditionele gebruik minder gangbaar.¹⁸⁶

Volgens de *Child Rights Act* is de minimum leeftijd voor loonarbeid vijftien jaar. Dit is ook de leeftijd waarop de leerplicht afloopt. Vanaf dertien jaar mogen kinderen licht werk uitoefenen, mits dit niet in de weg staat van hun schoolwerk. De minimum leeftijd voor het uitvoeren van gevaarlijk werk is achttien jaar. Volgens de wet mogen kinderen niet aan gedwongen arbeid worden onderworpen.¹⁸⁷

In de praktijk heeft ook deze bepaling tot nu toe weinig betekenis. De slechte sociaaleconomische situatie, waarbij op het platteland ongeveer 80% van de bevolking rond moet komen van minder dan één USD per dag, zorgt ervoor dat veel kinderen worden ingezet om bij te dragen aan het familie-inkomen. Dit gebeurt op verschillende manieren. Er zijn kinderen die naar de stad worden gestuurd om een baantje te zoeken. Veel meisjes bieden al op zeer jonge leeftijd hun lichaam aan voor een beetje geld. Ook werken kinderen vaak als huisbewaker, winkelbediende, kinderoppas, kok, mijnarbeider of straatverkoper. Een deel van deze kinderen leeft op straat. Daarnaast werken veel minderjarigen in de

---

¹⁸⁴ Voor informatie over deze kinderen zie 4.2.2 van het abtsbericht van november 2007.

¹⁸⁵ *Child Right Act 2007*.

¹⁸⁶ UNHCR, *Sierra Leone: the influence of the secret societies, with special reference to female genital mutilation*, augustus 2007.

¹⁸⁷ *Child Rights Act 2007*.

diamantgebieden in het noorden en het oosten van het land. Op het platteland werken kinderen mee in de landbouw.¹⁸⁸

Sociale situatie minderjarigen

Zoals uit bovenstaande ook blijkt, bevinden minderjarigen in Sierra Leone zich in een zeer kwetsbare positie. Meisjes vormen de kwetsbaarste groep kinderen en hebben een achtergestelde positie ten opzichte van jongens. Problemen waarmee zij te maken krijgen zijn onder meer *early marriages*, besnijdenis (in het geval van *early marriage* op zeer jonge leeftijd, zie ook 3.4.2. FGM) en prostitutie. Ook is schooluitval onder meisjes erg hoog en komt seksuele intimidatie door de leraar veel voor.¹⁸⁹

Wettelijk is in Sierra Leone het voltooiën van lager onderwijs verplicht. Volgens UNICEF gaat ongeveer 70% van de kinderen naar de lagere school, maar slechts een derde van de meisjes maakt de lagere school af. In principe is het lager onderwijs in het hele land gratis. Toch zijn veel ouders niet in staat hun kinderen naar school te laten gaan, omdat ze geen geld hebben voor het schooluniform, boeken en andere kosten die de school van ze vraagt.

Slechts 19% van de kinderen gaat naar de middelbare school, waarvan het merendeel jongens. De meeste middelbare scholen bevinden zich in de grotere steden. Gebrek aan voorlichting en ouderlijke controle zorgt ervoor dat tienerzwangerschappen veel voorkomen bij meisjes die vanuit het dorp voor de middelbare school naar de stad zijn gekomen. Vaak worden zij vervolgens van school gestuurd. Hoewel met geld van UNICEF de laatste jaren veel schoolgebouwen op het platteland zijn neergezet, staan ze vaak leeg bij gebrek aan leerkrachten en schoolmateriaal. De leerkrachten die er zijn, staan over het algemeen onbevoegd voor de klas.¹⁹⁰

Veel kinderen in Sierra Leone leven op straat. Hiervoor zijn diverse redenen aan te geven. Er is sprake van grote armoede, waardoor het voor komt dat kinderen door de familie op straat worden gezet, omdat men niet meer voor hen kan zorgen. Wanneer kinderen door familie worden opgevangen bestaat het risico dat ze uiteindelijk toch op straat belanden vanwege het feit dat zij doorgaans minder

---

¹⁸⁸ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008; Human Rights Commission of Sierra Leone, *The state of Human Rights in Sierra Leone 2007*, 31 maart 2008.

¹⁸⁹ UNICEF, *The out-of-school children in Sierra Leone*, augustus 2008; US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

¹⁹⁰ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008; Human Rights Commission of Sierra Leone, *The state of Human Rights in Sierra Leone 2007*, 31 maart 2008.

goed verzorgd worden dan de eigen kinderen in het gezin. Voorts kan meespelen dat ex-kindsoldaten het ouderlijk gezag niet meer kunnen accepteren.¹⁹¹

Opvang

Voor kinderen die niet meer thuis of bij familie kunnen wonen bestaan er opvangmogelijkheden. In principe is het ministerie van Sociale Zaken verantwoordelijk voor de coördinatie en monitoring van deze opvang. Capaciteit en kwaliteit ontbreken om deze taak uit te voeren. Het ministerie heeft ook geen overzicht van de opvanghuizen, die allemaal door ngo's worden geleid. Uit een recent rapport van UNICEF blijkt dat er 48 opvanghuizen zijn waar kinderen permanent kunnen verblijven. Over het algemeen zijn de faciliteiten redelijk en kunnen de kinderen naar school. De meeste opvanghuizen hebben geen beleid ten aanzien van re-integratie in de samenleving.¹⁹²

3.4.4 Homoseksuelen

Volgens de wet bestaat er in Sierra Leone geen expliciet verbod op homoseksualiteit, maar wel een verbod op openbare handelingen die kunnen samenhangen met homoseksualiteit. Over mogelijke strafrechtelijke gevolgen zijn geen gegevens bekend. Homoseksualiteit wordt echter maatschappelijk niet getolereerd en men komt dan ook niet voor zijn geaardheid uit. Er rust een groot taboe op en het bestaan ervan wordt ontkend. De *Sierra Leone Lesbian and Gay Association (SLLGA)*, in 2002 opgericht door Fanny-Ann Eddy¹⁹³ heeft haar naam veranderd in het meer neutraal klinkende *Dignity* in de hoop makkelijker haar werk te kunnen doen. De organisatie, met 120 leden, heeft een kantoor in Freetown en sinds kort in Makeni. Pas na maanden van gesprekken met lokale organisaties lukte het een ruimte te vinden in Makeni. *Dignity* houdt zich vooral bezig met gezondheidsvoorlichting op het gebied van HIV/AIDS. De organisatie ontdekte dat er bij homoseksuelen in Freetown en Makeni nauwelijks kennis is op het gebied van HIV/Aids. Volgens *Dignity* durven zij niet naar voorlichtingscampagnes te komen, uit angst dat hun geaardheid bekend wordt. De organisatie werkt nu samen met het nationale AIDS-secretariaat om specifieke informatie te bieden aan seksuele minderheden. Ook neemt *Dignity* deel aan

---

¹⁹¹ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 13 maart 2008; Human Rights Commission of Sierra Leone, *The state of Human Rights in Sierra Leone 2007*, 31 maart 2008.

¹⁹² UNICEF, *Mapping of residential care facilities for children in Sierra Leone*, juni 2008.

¹⁹³ Op 28 september 2004 werd Fanny-Ann Eddy vermoord. Volgens de politie werd zij niet gedood vanwege haar seksuele voorkeur, maar was zij slachtoffer van 'gewone' criminaliteit.

radioprogramma's op het gebied van *gender based violence*, vooral gericht tegen homoseksuelen.¹⁹⁴

3.4.5 Etnische groepen

De bevolking van Sierra Leone bestaat uit twintig etnische groepen van Afrikaanse afkomst. Ook is er een aanzienlijke Libanese en Indiase gemeenschap. Op het platteland wonen de groepen gescheiden, maar in de steden is van etnische scheiding weinig merkbaar. Gemengde huwelijken tussen personen van verschillende stammen of godsdiensten vormen over het algemeen geen probleem. Kinderen uit gemengde huwelijken ondervinden evenmin problemen in de samenleving.¹⁹⁵

Op politiek en maatschappelijk vlak is er wel een verdeling te zien tussen etniciteiten. De Krio, die slechts 10% van de bevolking vormen, zijn traditioneel vooral werkzaam in de publieke sector en de rechtspraak. De Temne en de Mende zijn vooral vertegenwoordigd in de politiek.

In de burgeroorlog speelde op de achtergrond etnische tendensen mee. Etnische loyaliteit is nog steeds een belangrijke factor in het bestuur, het leger en het zakenleven. Klachten over etnische discriminatie bij aanstellingen, opdrachten en bevorderingen komen veel voor.¹⁹⁶

3.4.6 Geheime genootschappen

Sierra Leone kent traditionele geheime vrouwen- en mannengenootschappen, die in het hele land voorkomen. Deze genootschappen voeren inwijdingsriten uit om jonge leden voor te bereiden op de volwassenheid. Bij vrouwen is FGM een belangrijk onderdeel van de inwijding. Informatie over geheime vrouwengenootschappen is dan ook opgenomen in 3.4.2 FGM. Onderhavige paragraaf spitst zich toe op mannengenootschappen.¹⁹⁷

---

¹⁹⁴ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008; The fund for global human rights, *Grantee profile: Dignity association*, op www.globalhumanrights.org, bekeken op 20 november 2008.

¹⁹⁵ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2006*, 6 maart 2007; US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

¹⁹⁶ US Department of State, *Sierra Leone: Country Reports on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008.

¹⁹⁷ UNHCR, *Sierra Leone: the influence of the secret societies, with special reference to female genital mutilation*, augustus 2007.

Er bestaan verschillende algemene genootschappen, maar er zijn ook gespecialiseerde genootschappen. Iemand kan pas tot de laatste vorm toetreden als hij al lid is van een algemeen genootschap. Meestal hangen de genootschappen samen met etniciteit en regio, maar niet altijd. Het bekendste algemene genootschap is de *Poro*, waar vooral de Mende sprekende mannen in centraal en zuid Sierra Leone bij zijn aangesloten. Ook in het Kono-sprekende deel van Sierra Leone (in het oosten van het land) en de oostelijke delen van het Temne sprekende deel van het land bestaan *Poro* genootschappen. *Gbangbani* is het belangrijkste mannengenootschap in het noord oosten van Sierra Leone. In de stedelijke gebieden (Freetown, maar ook de mijnbouwgebieden) zijn veel mannen aangesloten bij de *Odelay* en *Ojeh* genootschappen. Zij zijn een moderne variant op de traditionele genootschappen: besnijdenis maakt geen onderdeel uit van het initiatieritueel en het lidmaatschap hangt niet af van etniciteit, maar van een sollicitatie.¹⁹⁸

De *Kamajors* waren een gespecialiseerd genootschap dat bekend geworden is door de burgeroorlog: deze strijders waren naar eigen zeggen immuun voor kogels. Een ander gespecialiseerd genootschap, de *Due*, accepteren mannen en vrouwen, mits ze in de overgang zijn geweest (dan worden ze beschouwd als man).¹⁹⁹

In elke gemeenschap bestaat een of meerdere genootschap(pen). De genootschappen waarbinnen de besnijdenissen worden uitgevoerd hebben een leidende maatschappelijk en politieke rol in de gemeenschap. Net als bij meisjes geldt dat alle jongens in principe het initiatieritueel ondergaan. Zij worden besneden en krijgen markeringen ('duivelstanden') in hun nek, borst en rug. Daarna moeten ze een periode in de *bush* verblijven om getraind te worden tot volwassen man. Voorafgaand aan de initiatie wordt vaak een parade gehouden door de jongens terwijl ze zijn gekleed in opvallende kleding.²⁰⁰ In de *bush* moeten ze zich met elkaar meten op fysiek gebied: worstel-, akrobatiek- en zwemwedstrijden en het dragen van zware goederen. Ook krijgen ze van de chieft en oudere mannen uit het dorp les in debatteren.²⁰¹

De mannen en vrouwenrituelen zijn strikt gescheiden en over en weer is de initiatie omgeven met geheimzinnigheid. Jongens mogen niet over hun initiatie praten en niet vertellen wat ze tijdens de periode in de bush hebben gedaan. Doen ze dit wel, dan gaat het verhaal dat ze worden behekst en ze iets vreselijks

---

¹⁹⁸ UNHCR, *Sierra Leone: the influence of the secret societies, with special reference to female genital mutilation*, augustus 2007.

¹⁹⁹ UNHCR, *Sierra Leone: the influence of the secret societies, with special reference to female genital mutilation*, augustus 2007.

²⁰⁰ Oxford University Press, *Secret Societies in Western Africa*, op www.oup.com, bekeken op 28 november 2008.

²⁰¹ UNHCR, *Sierra Leone: the influence of the secret societies, with special reference to female genital mutilation*, augustus 2007.

overkomt. Het lidmaatschap van een genootschap maakt je een volwaardig lid van de gemeenschap en speelt een rol bij je maatschappelijke positie. Er wordt gezegd dat alle personen (mannen en vrouwen) op belangrijke posities bij een of meerdere genootschap(pen) zijn aangesloten. Ook als mensen jarenlang in het buitenland hebben gestudeerd en gewerkt, bijvoorbeeld als arts, sluiten veel mannen zich terug in Sierra Leone nog aan bij een genootschap.

Het is niet makkelijk je te onttrekken aan het lidmaatschap van een genootschap. Vooral bij families die in de stad wonen, komt het voor dat de jongens niet willen toetreden. Het is dan voor hen onmogelijk om naar hun familiedorp terug te gaan, omdat de kans dan groot is dat ze worden vergiftigd en alsnog worden geïnitieerd.

Twee getuigen vertellen hierover:

Ik kom uit een belangrijke familie: mijn opa was chieft van het dorp en mijn vader zou dit van hem overnemen. Om onduidelijke redenen is dit niet doorgegaan en nu is mijn oom chieft. Maar als oudste zoon van de familie is er nog steeds een kans dat ik op een dag chieft moet worden. Dat wil ik niet, want ik wil onder geen beding lid worden van een geheim genootschap. Omdat ik in Freetown woon kan ik me onttrekken aan de initiatie, maar ik kan nooit terug naar het dorp van mijn opa. Dan is de kans groot dat ze me vergiftigen en alsnog initiëren.

Toen ik zeven was brachten mijn ouders mij naar mijn opa en oma in het dorp om te gaan logeren. Toen ze weg waren lokte mijn opa me naar de bush en werd er een snee in mijn nek gemaakt. Ik wist niet wat er gebeurde, maar schrok heel erg en had veel pijn. Ik bleef huilen en herrie maken en na een paar dagen moest mijn vader me komen halen, omdat ik niet meer te hanteren was. Mijn vader wist niets van de plannen van mijn opa en nam me mee terug naar Freetown. Ik wilde nooit meer zoiets vreselijks meemaken. Nooit meer kan ik terug naar het dorp van mijn opa: omdat ik een deel van de initiatie heb gezien, maar deze niet heb afgemaakt, is er de angst dat ik erover ga vertellen. Daarom zullen ze me, als ik terug ga naar het dorp, nog een keer initiëren en me het hele proces laten doorlopen. Dan denken ze dat ik er nooit meer over zal praten, omdat ik dan een volwaardig lid ben.

Voor zover bekend zijn er geen ngo's die zich bezig houden met geheime mannengenootschappen.

3.4.7 **Dienstplichtigen (dienstplichtweigeraars en desertie)**

Sierra Leone kent geen algemene dienstplicht. Jongeren kunnen vanaf zeventien jaar en zes maanden vrijwillig dienst nemen in het regeringsleger. Desertie uit het leger is wettelijk strafbaar onder de geamendeerde *Sierra Leone Military Forces Act 1961*. In de praktijk komt desertie weinig voor. Berechting van een deserteur kan administratief of disciplinair plaatsvinden. Administratieve bestraffing, bijvoorbeeld in het geval van ongeoorloofde afwezigheid, leidt gewoonlijk tot ontslag uit de dienst. Disciplinaire bestraffing leidt veelal tot het opleggen van een gevangenisstraf van tenminste twee jaar. Het komt voor dat het bezit van een bepaalde sociale status of het lidmaatschap van een bepaalde politieke groepering van invloed kan zijn op de strafmaat.

4 **Migratie**

Er is geen sprake meer van een grote toestroom van terugkerende vluchtelingen naar Sierra Leone en van binnenlandse ontheemden naar hun gebied van oorsprong. UNHCR heeft haar operaties op dat terrein afgerond, op de begeleiding van repatriëring van Liberiaanse vluchtelingen na. De voornaamste taak van UNHCR op dit moment is het begeleiden van de implementatie van de vluchtelingenwet, die het Sierra Leoneese parlement in 2007 heeft aangenomen.

4.1 **Migratiestromen**

Voor de kleine groep Sierra Leoneese vluchtelingen die nog in de buurlanden verblijven (vooral Liberia, Gambia en Nigeria) en willen terugkeren naar Sierra Leone biedt UNHCR assistentie tot en met december 2008. Vanaf 1 januari 2009 heft UNHCR hun vluchtelingenstatus op (zie 4.3 Terugkeer). UNHCR denkt dat de kans groot is dat de meeste niet zullen terugkeren, omdat ze inmiddels zijn geïntegreerd in de buurlanden.

Er wonen nog ongeveer 8.000 Liberiaanse vluchtelingen in Sierra Leone. Zij bevinden zich in kampen, verspreid over diverse locaties in het land. UNHCR biedt assistentie bij hun terugkeer in de vorm van transport en een geldbedrag, dat ze kunnen gebruiken voor het opzetten van een eigen inkomensverwerving. Het kwam geregeld voor dat Liberianen, nadat ze met een geldbedrag waren

gerepatrieerd naar hun moederland, korte tijd later weer terug waren in Sierra Leone. Nu geeft UNHCR het geldbedrag pas na een periode na terugkeer.

4.2 Activiteiten van internationale organisaties

In Sierra Leone zijn veel internationale ngo's werkzaam. Ook zijn de meeste VN-organisaties er vertegenwoordigd, waaronder UNHCR, UNICEF en WFP, alsook het Internationale Rode Kruis.²⁰²

Alle internationale organisaties en ngo's hebben hun terugkeer- en re-integratieprogramma's afgesloten en concentreren zich nu op ontwikkeling van de verschillende sectoren waarbinnen zij werkzaam zijn.

UNHCR hield zich gedurende de verslagperiode bezig met het faciliteren van vrijwillige terugkeer en het verzekeren van bescherming en re-integratie van Sierra Leooners. Ook begeleidde de organisatie de overheid bij het ontwikkelen van een vluchtelingenwet. Deze werd door het parlement aangenomen in 2007. Op dit moment werkt UNHCR aan de implementatie van de wet. Hoewel de Sierra Leoonse overheid dit eigenlijk zelf moet doen, lukt dit wegens capaciteits- en geldgebrek niet. UNHCR probeert fondsen te werven voor de uitvoering van het vluchtelingenverdrag.

UNICEF heeft de regering ondersteund bij de re-integratie van ex-kindsoldaten en ontheemde kinderen naar hun familie. Dit programma is afgerond.

De belangrijkste programma's van UNICEF op dit moment, zijn:

- wederopbouw van basisonderwijs en basisgezondheidszorg;
- HIV/AIDS-preventie;
- drinkwatervoorziening.

Het WFP (*World Food Programme*) verzorgt lunchmaaltijden op scholen, helpt vrouwen en hun kind aan een gevarieerder dieet en geeft voedselhulp aan zwakke groepen in zes districten in Sierra Leone, die gedurende de oorlog het meest zijn getroffen.²⁰³

Het Internationale Rode Kruis rondt eind 2008 haar activiteiten in Sierra Leone af. De organisatie richtte zich op herenigen van alleenstaande kinderen met hun familie en op rehabilitatieprogramma's in gemeenschappen (sociale voorzieningen en steun aan economische activiteiten). Ook bracht het Internationale Rode Kruis

---

²⁰² ICRC, *Annual Report 2007*; UNHCR, *Sierra Leone: Global Report 2007*; CIA, *The World Factbook, Sierra Leone*, 6 november 2008.

²⁰³ WFP, *Where we work, Sierra Leone*, op www.wfp.org, bekeken op 4 december 2008.

regelmatig bezoeken aan verschillende gevangenissen en detentiecentra. Het lokale Rode Kruis zal een deel van de activiteiten van het Internationale Rode Kruis overnemen.²⁰⁴

4.3 Terugkeer

UNHCR ziet geen bezwaar tegen terugkeer van Sierra Leonese asielzoekers die niet in aanmerking komen voor de vluchtelingenstatus, zoals neergelegd in het Europees Verdrag ter bescherming van de Rechten van de Mens (EVRM) uit 1951. In juli 2008 verklaarde UNHCR Sierra Leone zelfs tot veilig land (*cessation clause*); vanaf 1 januari 2009 heft UNHCR de asielstatus van Sierra Leoners die om politieke en veiligheidsredenen asiel hebben gekregen in een ander land, op. Het is uitzonderlijk dat UNHCR een dergelijke status aan een land toekent. Het heeft vooral gevolgen voor Sierra Leoners die naar omliggende landen zijn gevlucht; zij worden vanaf 1 januari door UNHCR niet meer als vluchteling beschouwd en krijgen ook geen ondersteuning meer als ze willen terugkeren.

De Sierra Leonese overheid staat in principe niet afwijzend tegenover terugkeer van Sierra Leoners uit het buitenland, waaronder uitgeprocedeerde asielzoekers. Het land heeft echter nauwelijks financiële middelen om dit proces te ondersteunen en heeft het ook niet hoog op de agenda staan. Tot nu toe zijn vooral uit Duitsland en het Verenigd Koninkrijk Sierra Leoners teruggekeerd. Duitsland heeft dit gedaan via een speciaal convenant. Vooraf hebben de Sierra Leonese autoriteiten een bezoek aan Duitsland gebracht om identiteit en nationaliteit vast te stellen van de terug te keren personen. Nadat dit is gebeurd en Duitsland heeft betaald voor de terugreis, het paspoort en additionele kosten, is een groep van meer dan 100 personen teruggekeerd. Het Verenigd Koninkrijk werkt op een andere, niet groepswijze, manier. Ook de Nederlandse Dienst Terugkeer en Vertrek is sinds 2007 in contact met de Sierra Leonese autoriteiten over de terugkeer van een groep uitgeprocedeerde Sierra Leonese onderdanen.

---

²⁰⁴

ICRC, *Annual Report 2007*.

5 Bijlagen

5.1 Literatuurlijst

Amnesty International:

- *The state of the world's human rights, Report 2008, Sierra Leone*;
- *Getting reparation right for survivors of sexual violence*, 1 november 2007;
- *Sierra Leone: Women face human rights abuses in the informal legal sector*, 17 mei 2006;

Brooks World Poverty Institute, *Diamond mining, governance initiatives and post-conflict development in Sierra Leone*, juli 2008.

Chatham House, *Briefing paper, Sierra Leone a year after elections, still in the balance*, september 2008.

Central Intelligence Agency (CIA), *The World Factbook – Sierra Leone*, 24 juli 2008 en 6 november 2008.

Constitutional Review Commission, *Report of the Commission to review the constitution of Sierra Leone (1991)*, januari 2008.

Department of Immigration and Citizenship, Canberra, *Female Genital Mutilation in West Africa*, oktober 2008.

The Economist Intelligence Unit (EIU):

- *Country Profile Sierra Leone*, 2008;
- *Country Report Sierra Leone*, september 2008 en december 2008;
- *Country Report Liberia*, september 2008 en december 2008;
- *Country Report Guinea*, september 2008.

Freedom House, *Freedom of the Press 2008 – Sierra Leone*, 29 april 2008.

Human Rights Commission of Sierra Leone, *The state of human rights in Sierra Leone 2007*, 31 maart 2008.

Human Rights Watch (HRW):

- *World Report 2007*, 11 januari 2007;
- *World Report 2008*, 30 januari 2008;
- *Sierra Leone – events of 2008*, november 2008;

- *Memorandum: Political considerations in Sentence Mitigation for serious violations of the laws of war before International Criminal Tribunals*, maart 2008.

International Foundation for Electoral Systems, *Local elections a step forward for Sierra Leone*, 20 juli 2008.

International Crisis Group (ICG):

- *Sierra Leone, the election opportunity*, Africa Report No. 129, 12 juli 2007;
- *Sierra Leone, a new era of reform?*, Africa Report No. 143, 13 juli 2008;

International Rescue Committee, *Rainbo Programme Update – FGM: why the sudden interest in Sierra Leone*, juli 2008.

International Red Cross (ICRC), *Annual Report 2006*, 1 juni 2007.

National Movement for Emancipation and Progress, *Fact Sheet*, 28 mei 2008.

Overseas Security Advisory Council, *Sierra Leone 2008 Crime and Safety Report*, 8 juli 2008.

Republic of Sierra Leone / United Nations Sierra Leone, *Priority for Peacebuilding Fund (PBC) Sierra Leone*, 10 oktober 2008.

Reporters without borders, *Press Freedom Index 2008*.

Sierra Leone Court Monitoring Programme:

- *Juvenile detention facilities in Sierra Leone: an up-date*, 3 juni 2008;
- *The issue of the proposed Senate: to be or not to be?*, 4 januari 2008;
- *Sierra Leone parliament passes the gender bills into law*, 15 juni 2007.

SOAS Research online, *Sierra Leone: Krio and the quest for national integration*, 31 augustus 2007.

Society for Democratic Initiatives, *The state of the Sierra Leone media*, 28 september 2008.

Special Court for Sierra Leone, *Factsheet November 2008*.

United Nations High Commission for Refugees (UNHCR):

- *UNHCR and India hold key meeting to strengthen cooperation*, Newsletter New Delhi, 31 januari 2008;
- *UNHCR ends Liberian operation after helping more than 100.000 go home*, 2 juli 2007;

- *Sierra Leone: Global Report 2006*, 1 juni 2007;
- *Applicability of Ceased Circumstances Cessation Clauses to Refugees from Sierra Leone*, 2 juni 2008;
- *Refugee status for Sierra Leoneans to end*, 6 juni 2008.

United Nations Childrens Fund (UNICEF):

- *Patterns of Female Genital Cutting in Sierra Leone: a preliminary study*, april 2008;
- *Mapping of residential care facilities for children in Sierra Leone*, juni 2008;
- *The out-of-school children in Sierra Leone*, augustus 2008.

United Nations Integrated Office in Sierra Leone (UNIOSIL):

- *Brief background of UNIOSIL*.
- *Sierra Leone: UNIOSIL, GEMS and UNIFEM take the Gender laws to the Freetown Community*.

United Nations Security Council (UNSC):

- *Fifth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone (S/2007/704)*, 4 december 2007;
- *Sixth report of the Secretary-General on the United Nations Integrated Office in Sierra Leone (S/2008/281)*, 29 april 2008;
- *Letter dated 31 January 2008 from the Secretary-General to the President of the Security Council (Completion Strategy of the United Nations Integrated Office in Sierra Leone)*, S/2008/63, 1 februari 2008;
- *Resolution 1793 (S/RES/1793)*, 2007;
- *Resolution 1829 (S/RES/1829)*, 2008.
- *Security Council Report Sierra Leone*, juli 2008;
- *Report of the Secretary- General on the establishment of a Special Court for Sierra Leone*, 4 oktober 2000.

US Department of State:

- *Background Note: Sierra Leone*, juni 2008 en oktober 2008;
- *Sierra Leone: Country Report on Human Rights Practices 2006*, 6 maart 2007;
- *Sierra Leone: Country Report on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008;
- *Sierra Leone: International Religious Freedom Report 2007*, 14 september 2007;
- *Trafficking in Persons Report 2008, Sierra Leone*, juni 2008.

World Health Organisation (WHO), *Eliminating Female Genital Mutilation*, 2008.

Writenet, *Sierra Leone: the influence of the secret societies, with special reference to female genital mutilation*, augustus 2007.

Websites:

www.afriqueneligne.fr
www.african-union.org
www.allafrica.com
www.amnesty.org
www.daco-sl.org (Sierra Leone Encyclopedia 2007)
www.ethnologue.com (Languages of Sierra Leone)
www.eprints.soas.ac.uk
www.fataltransactions.org
www.globalhumanrights.org
www.globalpolicy.org
www.hrw.org
www.iom.org
www.iom.int
www.kimberleyprocess.com
www.ohchr.org
www.oup.com
www.rsf.org
www.sc-sl.org
www.slcmp.org
www.unhcr.org
www.uniosil.org
www.unodc.org
www.un.org
www.unicef.org
www.voanews.com
www.wfp.org
www.worldpress.org

Grondwet en wetteksten:

- *The Anti Corruption Act, 2008* (www.sierra-leone.org/laws)
- *The Constitution of Sierra Leone, 1991* (www.sierra-leone.org/laws)
- *Sierra Leone Citizenship Act, 1973* (www.unhcr.org)
- *The Child Right Act, 2007* (www.sierra-leone.org/laws)
- *The Devolution of Estates Act, 2007* (www.sierra-leone.org/laws)

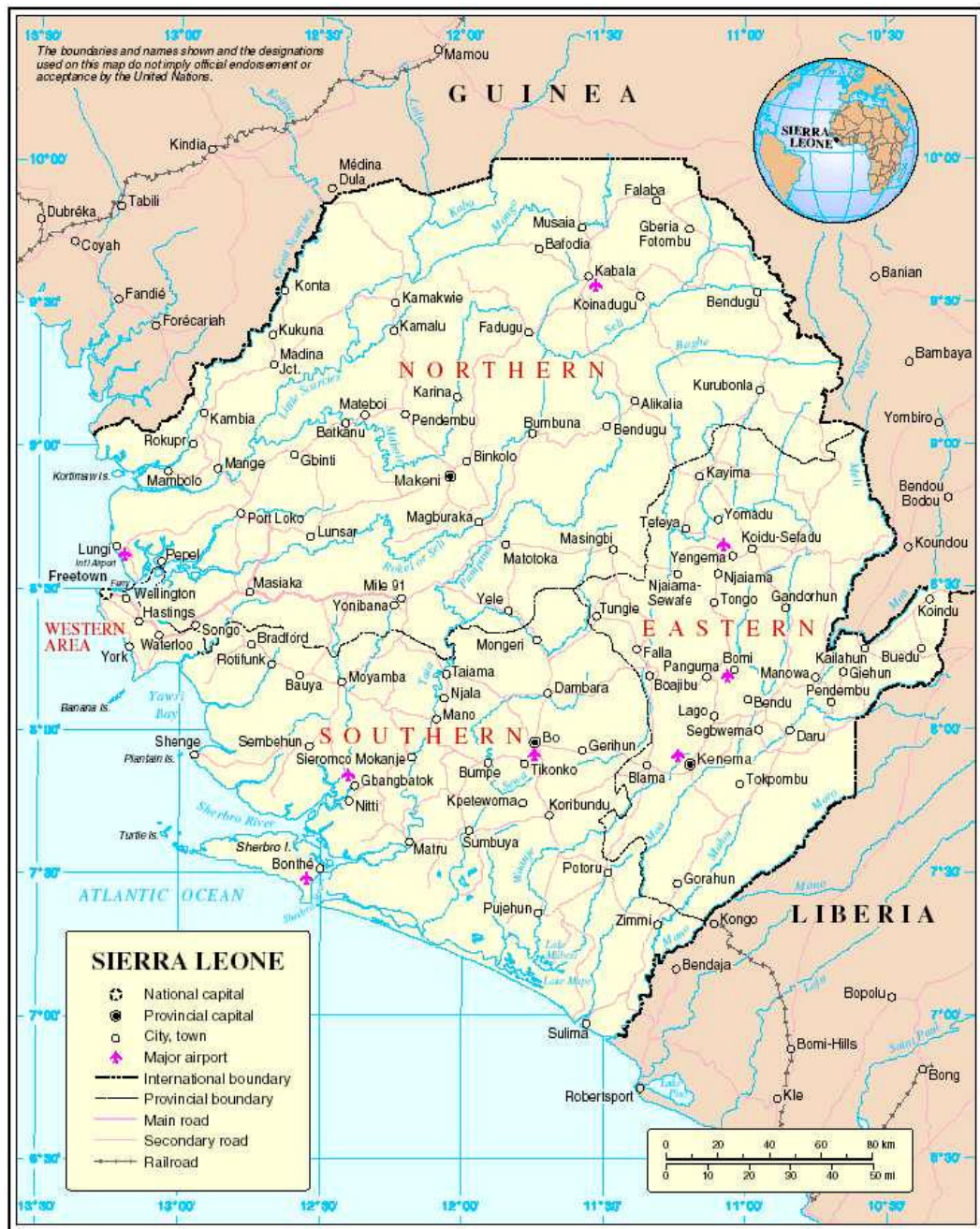
Tijdschriftartikelen, krantenartikelen en persberichten:

ANP, AFP, AwarenessTimes, BBC News, Concord Times, Global Insight, Global News Blog, The Independent, Inter Press Service, IRIN, Nieuwsbrief Asiel en Vluchtelingenrecht, NRC, Oxford University Press, Reuters, Sierra Leone Court

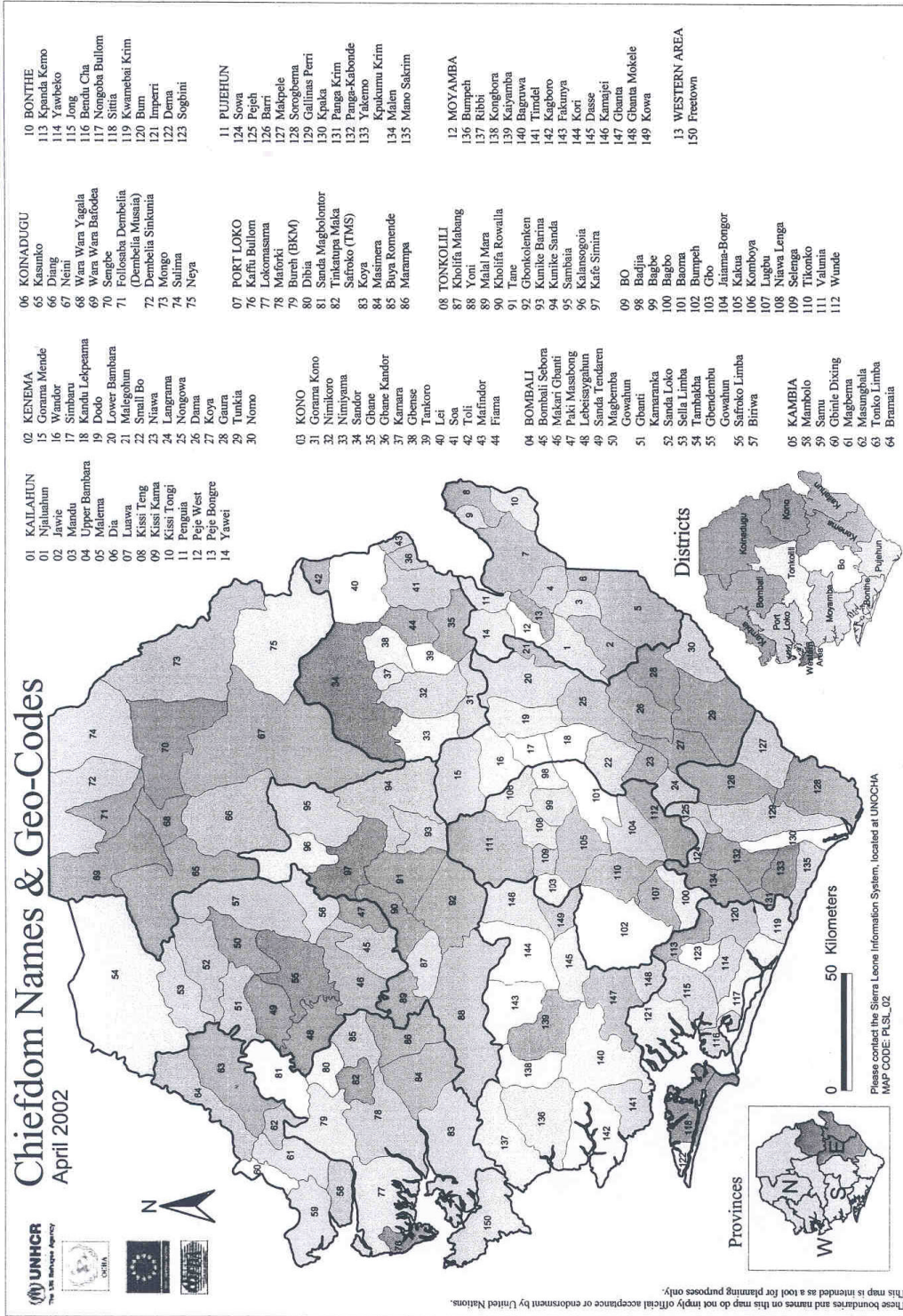
Monitoring Programme, Voice of America News, Washington Post, Youth Justice in Action, Reporters Without Borders.

5.2 Kaarten van Sierra Leone

Map No. 3902 Rev. 5 UNITED NATIONS
January 2004

Department for Peacekeeping Operations
Cartographic Section

1 - Western Area Urban
2 - Western Area Rural